

PROJEKAT PRAVOSUĐA
U BOSNI I HERCEGOVINI

Visoko sudsko i tužilačko vijeće Bosne i Hercegovine
Visoko sudbeno i tužilačko vijeće Bosne i Hercegovine
High Judicial and Prosecutorial Council of Bosnia and Herzegovina

KONFERENCIJA

“BORBA PROTIV KORUPCIJE I
JAČANJE INTEGRITETA PRAVOSUĐA”

IZVJEŠTAJ

MOSTAR, DECEMBAR 2016.

PROJEKAT PRAVOSUĐA
U BOSNI I HERCEGOVINI

Visoko sudsko i tužilačko vijeće Bosne i Hercegovine
Visoko sudbeno i tužilačko vijeće Bosne i Hercegovine
Високи судски и тужилачки савет Босне и Херцеговине
High Judicial and Prosecutorial Council of Bosnia and Herzegovina

Mostar, decembar 2016.

Sadržaj

1.	O konferenciji	3
2.	Dnevni red.....	7
3.	Uvodna obraćanja.....	9
1.	Peter Duffy, direktor Misije USAID-a u BiH.....	9
2.	Milan Tegeltija, predsjednik Visokog sudskog i tužilačkog vijeća Bosne i Hercegovine (VSTV BiH).....	11
3.	Hasim Šabotić, direktor Agencije za prevenciju korupcije i koordinaciju borbe protiv korupcije (APIK).....	14
4.	Stručni radovi	19
1.	Jačanje integriteta u pravosuđu i izazovi u radu na predmetima korupcije - Mahmut Švraka, glavni tužilac Republičkog tužilaštva Republike Srpske.....	19
2.	Pretpostavke za uspješno suzbijanje korupcije: Iskustva Ureda za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminaliteta - Tamara Laptoš, ravnateljica Ureda za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminaliteta (USKOK), Republika Hrvatska	24
3.	Privatna imovina otkriva korupciju - Azhar Kalamujić, novinar istražitelj, Centar za istraživačko novinarstvo (CIN) Sarajevo	30
5.	Ključna zapažanja Konferencije	39
6.	Spisak učesnika.....	45

O KONFERENCIJI

Ciljevi konferencije

Kroz saradnju USAID-ovog Projekta pravosuđa (USAID JP) u Bosni i Hercegovini (BiH) i Visokog sudske i tužilačkog vijeća (VSTV) BiH u protekle dvije godine realizovano je niz aktivnosti, čiji je cilj podrška pravosudnim institucijama u njihovim naporima da postignu bolje rezultate u borbi protiv korupcije i drugih oblika teškog kriminala. Ova saradnja je obuhvatila i aktivnosti čija je svrha povećanje povjerenja javnosti u pravosuđe kroz jačanje njegovog integriteta, odgovornosti i transparentnosti.

Neki od dosadašnjih rezultata ove saradnje su: 1) realizacija specijalističke obuke za sudije i tužioce u oblasti korupcije, organizovanog i privrednog kriminala; 2) unapređenje pravosudne statistike u predmetima korupcije, organizovanog i privrednog kriminala; 3) unapređenje sistema vrednovanja rada tužilaca; te 4) izrada „Dijagnostičke analize integriteta pravosudnog sektora u BiH i mogućih rizika od nastanka korupcije i neetičnog ponašanja u pravosuđu“. Također, ova saradnja rezultirala je usvajanjem određenog broja instrumenata, čija je svrha prevencija korupcije ili neetičnog ponašanja u pravosuđu, kao što su „Smjernice za izradu i provođenje planova integriteta u pravosuđu“, „Smjernice za sprečavanje sukoba interesa u pravosuđu“ i „Smjernice za određivanje disciplinskih mjera u disciplinskim postupcima VSTV BiH“.

Tokom prethodnog perioda, organizovani su zajednički seminari, okrugli stolovi, savjetovanja i konferencije, na kojima su učestvovali sudije i tužioc, te predstavnici izvršne vlasti, profesionalnih udruženja i nevladinog sektora, medija, međunarodnih organizacija i donatora. Provedeno je i istraživanje mišljenja šire javnosti, ali i stručne javnosti. Putem ovih događaja i istraživanja provedene su korisne konsultacije, te prezentovani i promovisani rezultati zajedničkog rada u oblasti prevencije i borbe protiv korupcije.

Dosadašnje iskustvo ukazuje na važnost kontinuiteta kod organizacije ovakvih događaja, koji su izvršna platforma za razmjenu informacija, otvorenu i konstruktivnu diskusiju, te prilika za zajedničko iznalaženje rješenja za izazove s kojima se pravosuđe suočava u prevenciji i borbi protiv korupcije. Upravo iz ovih razloga u VSTV BiH su se odlučili (uz punu podršku USAID JP) da uvedu redovnu godišnju konferenciju pravosuđa o borbi protiv korupcije i jačanju njegovog integriteta.¹ Ova tematska konferencija, slično tradicionalnim konferencijama predsjednika sudova i glavnih tužilaca, čiju je uspostavu također podržao USAID, je prilika da VSTV BiH sa svojim partnerima razgovara o aktivnostima i iskustvima, dogovara strategije i identifikira prioritete za sprečavanje i kažnjavanje korupcije, te jačanje integriteta pravosuđa. Redovnim održavanjem ove tematske konferencije VSTV BiH će široj javnosti pokazati svoju spremnost da konstruktivno doprinese borbi protiv korupcije koju građani smatraju jednim od najvećih izazova našeg društva. Dodatno, VSTV će na ovaj način svojim partnerima pokazati da je spremno voditi pravosudne reforme relevantne za proces evropskih integracija, kroz jedan transparentan i inkluzivan proces.

¹ Zamišljeno je da se ova konferencija tradicionalno u budućnosti organizira oko 9. decembra svake godine (9. decembar se u svijetu obilježava kao Međunarodni dan borbe protiv korupcije)

ORGANIZATOR

VSTV BiH uz podršku USAID-ovog Projekta pravosuđa u BiH

DATUM

Utorak, 13. decembar 2016. godine.

MJESTO

Hotel "Mepas", Mostar

UČESNICI

Predstavnici VSTV-a BiH, pravosudnih institucija, Agencije za prevenciju korupcije i koordinaciju borbe protiv korupcije, nevladinog sektora, profesionalnih udruženja i medija

GOVORNICI

Peter Duffy, direktor Misije USAID-a u BiH

Milan Tegeltija, predsjednik VSTV BiH

Hasim Šabotić, direktor Agencije za prevenciju korupcije i koordinaciju borbe protiv korupcije (APIK)

Mahmut Švraka, glavni tužilac Republičkog javnog tužilaštva Republike Srpske (RS)

Tamara Laptoš, ravnateljica Ureda za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminaliteta (USKOK), Republika Hrvatska

Azhar Kalamujić, novinar istražitelj, Centar za istraživačko novinarstvo, Sarajevo

PANELISTI

Goran Nezirović, sudija Vrhovnog suda FBiH

Branko Perić, sudija Suda BiH

Dalida Burzić, glavna tužiteljica Kantonalnog tužilaštva Kantona Sarajevo

Vildana Helić, sutkinja Kantonalnog suda u Tuzli

MODERATORICA

Dženana Alađuz

DNEVNI RED

Godišnja konferencija VSTV BiH „Borba protiv korupcije i jačanje integriteta pravosuđa“

09:30 Dolazak i registracija

09:45 Izjave za medije – organizatori Konferencije (USAID, VSTV, APIK)

Uvodne riječi:

10:00

- Peter Duffy, direktor Misije USAID-a u BiH
- Milan Tegetlija, predsjednik VSTV BiH
- Hasim Šabotić, direktor Agencije za prevenciju korupcije i koordinaciju borbe protiv korupcije (APIK)

Integritet pravosuđa: ranija ostvarenja, sadašnji izazovi i buduće djelovanje/koraci (prezentacije i diskusija)

10:30

- Goran Nezirović, sudija Vrhovnog suda FBiH, uvodničar
- Branko Perić, sudija Suda BiH, panelist
- Vildana Helić, sutkinja Kantonalnog suda u Tuzli, panelistica
- Diskusija

11:30 Pauza za kafu

11:45 Diskusija – nastavak

- Dženana Alađuz, moderatorica

12:45 Ručak

Kapaciteti pravosuđa u borbi protiv korupcije: ranija ostvarenja, sadašnji izazovi i buduće djelovanje (prezentacije i diskusija)

13:45

- Mahmut Švraka, glavni tužilac Republičkog tužilaštva RS, uvodničar
- Tamara Laptoš, ravnateljica USKOK-a, panelistica
- Dalida Burzić, glavna tužiteljica Kantonalnog tužilaštva Kantona Sarajevo, panelistica
- Azhar Kalamujić, novinar istražitelj, panelist
- Diskusija

14:45 Pauza za kafu

15:00 Diskusija – nastavak

- Dženana Alađuz, moderatorica

16:00

Završna zapažanja i zaključci

- Dženana Alađuz, moderatorica

UVODNA OBRAĆANJA

Peter Duffy, direktor Misije USAID-a u BiH

Misija USAID-a u BiH je ponosna što može biti dio ovogodišnje antikorupcijske konferencije. Naše prisustvo danas ukazuje na našu trajnu i nedvosmislenu posvećenost podršci pravosudnom sektoru u BiH.

Korupcija u Bosni i Hercegovini i danas je preovladavajuća u brojnim oblastima društva. Ovo je također prepoznato u nedavno objavljenom EU Izvještaju o napretku BiH, gdje je potcrtano da političko opredjeljenje za borbu protiv korupcije nije pretočeno u konkretne rezultate.

Uvjeren sam da su svi ovdje prisutni svjesni činjenice da su stručnost, profesionalnost i integritet sudija i tužilaca ključni za uspjeh sveukupnih napora na suprostavljanju korupciji.

U USAID-u smo sretni što smo u mogućnosti, putem našeg Projekta pravosuđa, da pružimo direktnu podršku VSTV-u da ostvari pomake u navedenim oblastima. Napredak je ostvaren kroz usvajanje seta smjernica o sukobu interesa, planovima integriteta, te disciplinskim mjerama.

Međutim, usvajanje navedenih smjernica predstavlja samo početak. Njihova implementacija će zahtijevati vođstvo i angažman pravosuđa, što ne smije biti ograničeno samo na VSTV, već treba obuhvatiti svakog pojedinačnog sudiju i tužioca.

Često čujemo da se ne može puno toga učiniti bez značajnijih izmjena relevantnih zakona. Istina je da systemske promjene iziskuju podršku izvršne i zakonodavne vlasti, te da će izmjene Zakona o VSTV-u u jednom trenutku biti neophodne.

Ali šta se može uraditi u međuvremenu? Šta može pravosuđe uraditi, ne samo da poboljša negativnu percepciju kod građana, već da istinski povrati njihovo povjerenje u rad pravosuđa?

Važno je napomenuti da uspjeh provođenja bilo koje antikorupcijske mjere zavisi od promjene stavova kod ljudi.

Integritet u pravosuđu, u dobroj mjeri je stvar ličnog stava i izbora. Integritet u pravosuđu odnosi se na sposobnost pojedinca da se odupre koruptivnom ponašanju, da u potpunosti

poštuje osnovne vrijednosti nezavisnosti, nepristrasnosti, ličnog integriteta, korektnosti, jednakosti, stručnosti i marljivosti.

Očekivanja javnosti u pogledu ponašanja sudije ili tužioca mnogo su veća nego što je to slučaj sa ostatkom društva.

Sudija ili tužilac mora biti spreman na konstantnu pozornost javnosti i komentare vezano za svoj rad. To znači da moraju biti spremni da prihvate, svojevolumno, ograničenja po pitanju određenih aktivnosti, čak i kada vršenje takvih aktivnosti ne bi izazvalo negativne konotacije ukoliko bi ih provodili drugi građani.

Također, mora prestati praksa uticanja na proces imenovanja i karijemi napredak sudija i tužilaca. Proces imenovanja mora biti transparentan – oslobođen neprikladnog vanjskog uticaja.

Sudija ili tužilac mora biti stručan. Stručnost u obavljanju sudijske ili tužilačke dužnosti zahtjeva pravno znanje, vještine, temeljnost i pripremu.

Sudija ili tužilac mora biti marljiv. Marljivost traži da sudija ili tužilac obavlja sve dužnosti i zadatke efikasno, pošteno i uz razumnu ažurnost, te da svim postupcima pristupaju sa strpljenjem, dostojanstvom i učtivosti.

Kada sudija ili tužilac bude imenovan, njegova/njena buduća karijera i dobrobit postaju ključni, pa je zbog toga potrebno unaprijediti proces karijernog napredovanja.

Rad sudija i tužilaca na složenim predmetima treba da bude zahtjevan, ali i adekvatno cijenjen.

Želim da naglasim sljedeće: sistemska korupcija i organizovani kriminal, koji ozbiljno urušavaju ekonomski i demokratski napredak zemlje, neće nestati sve dok potencijalni počinioci i opšta javnost ne uvide značajan napredak u procesuiranju takvih djela i visini izrečenih kazni. Na sudijama i tužiocima je da iskoriste svoja ovlaštenja i da rade na ostvarenju ovog cilja.

Ova konferencija, između ostalog, predstavlja i forum na kojem se okupljate, razmjenjujete iskustva, međusobno se podržavate, uvažavate te predlažete modele za rješavanje problema. Ovo je prilika za otvorenu diskusiju koja bi mogla rezultirati konkretnim zaključcima kada je u pitanju unapređenje stanja u pravosuđu. Čast nam je što možemo biti dio takvog jednog događaja i radujemo se nastavku saradnje i pružanja podrške putem Projekta pravosuđa. Želim vam plodonosnu i uspješnu konferenciju.

Milan Tegeltija, predsjednik Visokog sudskog i tužilačkog vijeća Bosne i Hercegovine (VSTV BiH)

Uvaženi direktore Misije USAID-a u BiH gospodine Duffy,

Poštovani direktore Agencije za prevenciju korupcije i koordinaciju borbe protiv korupcije gospodine Šabotiću,

Cijenjeni predavači i gosti iz inostranstva,

Uvaženi predstavnici ministarstva,

Pravosudne, strukovne i akademske zajednice,

Cijenjeni predstavnici medija,

Dame i gospodo,

Prije svega, želim da vas pozdravim ispred Visokog sudskog i tužilačkog savjeta Bosne i Hercegovine i uputim riječi dobrodošlice na Godišnju konferenciju na temu borbe protiv korupcije i jačanja integriteta pravosuđa.

Podsjetio bih da je ovo druga konferencija koju Visoki sudski i tužilački savjet organizuje kao platformu za diskusiju profesionalne, stručne, strukovne i akademske javnosti u dvije ključne oblasti za funkcionisanje cjelokupnog društva i njegovog ključnog segmenta - stabilnosti i blagostanja pravosudnog sistema.

Prva konferencija je bila posvećena dijagnostici u oblastima borbe protiv korupcije i integriteta pravosuđa, na temelju koje su izrađene značajne preporuke.

Danas ćemo imati priliku da podcrtamo ono što je u međuvremenu urađeno u ovim oblastima i utvrdimo trasu koju ćemo slijediti u narednom periodu.

Vjerujem da ne trebam posebno naglašavati da su borba protiv korupcije i integritet pravosudnog sistema i njegovih predstavnika, sudija i tužioca, teme o kojima treba konstantno razgovarati i definisati mjere za njihovu eventualnu prevenciju.

Korupcija nije pojava novijeg datuma i nije ograničena samo na neka područja, zemlje i regije, korupciji su podložne i zemlje sa najviše razvijenim stepenom demokratije.

I visoko razvijene zemlje su u konstantnoj borbi sa ovom društvenom patologijom i od njih trebamo učiti koji su najbolji načini za suprotstavljanje korupciji.

Načelno gledajući, društvo se korupciji može suprotstaviti isključivo primjenom širokog spektra dobro osmišljenih mjera. Pravosuđe je, svakako, jedan od najvažnijih dijelova mehanizma borbe društva protiv korupcije. Ali, ono što treba istaći jeste da samo pravosuđe koje ima visok nivo integriteta može biti uspješna karika tog mehanizma. **Samo pravosuđe koje je zrelo, samosvjesno i spremno suočiti se sa vlastitim slabostima i izazovima može na pravi način biti odgovorno prema društvu i svojim građanima.**

Pravosuđe u Bosni i Hercegovini ima nezavisnost prema druga dva stuba vlasti, a proporcionalno tome i visok stepen odgovornosti, prvenstveno u cilju zaštite vladavine prava i građana Bosne i Hercegovine. U slučaju da dođe do disproporcije ova dva osnovna principa-temelja na kojima počiva pravosuđe u demokratskim sistemima, dolazi do preispitivanja njegove nezavisnosti.

To ne smijemo dopustiti!

Visoki sudski i tužilački savjet je tijelo koje zastupa i brani interese pravosuđa, ujedno smo zaduženi i da osiguramo pravosuđe koje je u svom radu nezavisno, nepristrasno i profesionalno. Da bismo mogli da uspješno funkcionišemo, moramo insistirati na maksimalnom nivou integriteta u pravosuđu.

Mi smo sami izabrali ovaj poziv. Ovim izborom, uzeli smo rješavanje važnih životnih pitanja u naše ruke. Mi odlučujemo o slobodi, pravima, interesima, imovini i statusu građana, firmi i države. Takva odgovornost pred nas stavlja posebnu obavezu - obavezu da u svom poslu, kao i u privatnom životu, budemo uzor svakom građaninu naše zemlje. To se od nas očekuje, jednako kao što se očekuje da se još jače upustimo u borbu sa korupcijom i mi trebamo zadovoljiti ova očekivanja.

Svjedoci ste da je pravosuđe izloženo mnogobrojnim kritikama ovih dana. Naš je zadatak da saslušamo te kritike, identifikujemo one koje su osnovane i da eliminišemo ponašanja zbog kojih smo opravdano kritikovani. Niko to ne može uraditi bolje nego mi sami. Jačanjem integriteta pravosuđa, jačanjem nas iznutra, šaljemo poruku da smo dovoljno zreli za našu ulogu u borbi protiv korupcije. Tada će i kritike na račun pravosuđa zaslužno imati manje odjeka u javnosti.

Danas ćemo razgovarati o više tema koje će nam pomoći da se pitanjima borbe protiv korupcije i jačanja integriteta u pravosuđu posvetimo na adekvatan način.

Molim vas da o problemima govorite otvoreno. Takođe vas molim da umjesto mogućeg kriticizma, uputite konkretne prijedloge kako unaprijediti pojedine oblasti.

Podsjećam da jedino pravosuđe sa visokim nivoom integriteta i dokazanim rezultatima u borbi protiv korupcije, ima puno pravo od društva i građana tražiti podršku za svoj razvoj i nezavisnost. Zbog toga, društvo i građane trebamo stalno informisati o kontinuitetu i uspjehu svoga rada na ovim pitanjima.

Integracijski procesi zahtijevaju mnogobrojne reforme u bosanskohercegovačkom pravosuđu. Visoki sudski i tužilački savjet Bosne i Hercegovine je već poduzeo mnogobrojne reformske aktivnosti, ali ne možemo stati. U godinama koje slijede, posebno u kontekstu pridruživanja Evropskoj uniji, imaćemo još mnogo više posla da uradimo.

Dokaz naše snažne volje, ozbiljnosti i iskrenosti u reformskim aktivnostima, kao i dokaz da cijenimo podršku naših partnera, jeste naša posvećenost da još jačim intenzitetom nastavimo raditi na unapređenju postojećih i stvaranju novih anti-korupcijskih mehanizama, koje ćemo efikasno sprovoditi, prema jasnim kriterijima i mjerljivim rezultatima.

Zahvaljujem Misiji USAID-a u Bosni i Hercegovini i njegovom Projektu pravosuđa na podršci u organizovanju ove konferencije, kao i na dosadašnjoj, vjerujem i budućoj podršci u brojnim aktivnostima usmjerenih ka postizanju spomenutih ciljeva.

Svim učesnicima današnje konferencije želim uspješan rad!

Hvala.

Hasim Šabotić, direktor Agencije za prevenciju korupcije i koordinaciju borbe protiv korupcije (APIK)

Vaša Ekscelencijo direktore Misije USAID-a u BiH gospodine Duffy,

Poštovani predsjedniče Visokog sudskog i tužilačkog vijeća gospodine Tegeltija,

Dame i gospodo!

Sve vas srdačno pozdravljam u ime Agencije za prevenciju korupcije i koordinaciju borbe protiv korupcije i u svoje lično ime.

Već po dolasku u Agenciju i sveobuhvatne analize gdje se to nalazimo kada je u pitanju prevencija korupcije, shvatio sam da je ovaj projekat itekako značajan partner „*Strategije za borbu protiv korupcije 2015-2019.*“, *Reformske agende za BiH*, Agencije na čijem sam čelu i VSTV-a. Stoga, u ime Agencije na samom početku želim da se zahvalim USAID-u i Projektu pravosuđa na podršci i pomoći koju nam pružaju u antikorupcijskim naporima u BiH.

Nekada je vrlo teško obratiti se skupu koji je dio konkretnih napora i još većih očekivanja u smislu unaprjeđenja ambijenta za efikasnu prevenciju korupcije u svim segmentima našega društva. Danas moram priznati malo je lakše biti u ulozi govornika, jer imamo šta za reći. Mislim da je ova konferencija izvrsna prilika da damo jedan osvrt na sve ono što je iza nas u protekloj godini.

Krenimo redom.

Protekla godina za nas u ovoj Agenciji posebno, ali i za sve druge institucije u BiH, bila je značajna sa aspekta provođenja strateških dokumenata koji se odnose na borbu protiv korupcije. Radili smo na provođenju „*Strategije za borbu protiv korupcije 2015.-2019.*“ i danas govorimo o kredibilnom rezultatu. Rezultatu koji demantuje tezu da strategije i akcioni planovi postaju i ostaju mrtva slova na papiru. Na bazi prve samoprocjene provedbe Strategije konstatovali smo da je od 226 specifičnih mjera i aktivnosti jedna četvrtina stopostotno provedena, dvije četvrtine u toku provođenja i jedna četvrtina očekuje početak provođenja. Kritičari će reći – moglo je i bolje, a realisti iz struke će reći da po prvi put imamo odličan početak i vidljiv rezultat.

Na Strategiju se u domenu prevencije korupcije naslonila i „*Reformska agenda 2015.-2018.*“ potpisana od strane svih nivoa vlasti, gdje uspjeh jednog dokumenta dijelimo sa uspjehom drugog. Danas po Agendi i Strategiji imamo formiranih 13 tijela za sprječavanje korupcije na svim nivoima vlasti, tijela koja će u direktnoj saradnji sa ovom Agencijom koordinirati i usmjeravati provedbu stvarne borbe protiv korupcije na svim nivoima vlasti i osnov da jednim glasom odgovorimo na ovu pošast već smo stvorili. Očekujemo još formiranje tijela u Zapadno-hercegovačkom kantonu.

Ovaj proces prati i kreiranje sektorskih strategija, gdje na osam nivoa vlasti u BiH strateški promišljamo o borbi protiv korupcije, bazirajući ove dokumente na opštim principima definiranim u državnoj Strategiji.

Po prvi put u BiH znamo šta trebamo i ko treba raditi na polju prevencije korupcije kao suštinske priče u borbi protiv korupcije.

Ne bih da opteretim skup faktografijom, ali moram istaći da Agencija poduzima niz mjera i aktivnosti kako bi konačno stvorili stvarni ambijent za borbu protiv korupcije.

No, vratimo se povodu koji nas je danas okupio.

Visoko sudsko i tužilačko vijeće je naš izvorni partner i sagovornik kada je u pitanju prevencija korupcije u sektoru pravosuđa. Sistemsku saradnju zaokružili smo 2015. godine potpisivanjem trilateralnog sporazuma između Visokog sudskog i tužilačkog vijeća BiH, ove Agencije i Američke agencije za međunarodni razvoj. Cilj ovog sporazuma bio je unapređenje koordinacije i saradnje između strana potpisnica u borbi protiv korupcije.

Rezultata ovog sporazuma jako je puno, ali dozvolite kratak osvrt na neke od ključnih...

VSTV je u julu ove godine usvojio „*Smjernice za izradu i provođenje plana integriteta u pravosudnim institucijama u Bosni i Hercegovini*“, kao i prateće dokumente i to: „*Metodološko uputstvo za izradu plana integriteta u pravosudnim institucijama Bosne i Hercegovine*“ i „*Model plana integriteta*“. Na ovim aktivnostima ostvarena je izvanredna saradnja između VSTV-a, ove Agencije i Projekta pravosuđa u BiH.

VSTV sa ovim smjericama nije stao u prevenciji korupcije. Na istoj sjednici usvojene su i „*Smjernice za sprječavanje sukoba interesa u pravosuđu BiH*“. Navedeno je dokaz i potvrda opredijeljenosti da su i pravosudne institucije spremne da učine mnogo toga kako bi efikasno eliminirali uslove za nastanak korupcije bilo kojeg oblika.

Sve ovo je plod „*Dijagnostičke analize integriteta pravosudnog sektora i mogućih rizika od nastanka korupcije i neetičnog ponašanja u pravosuđu*“ kreirane u januaru 2016. godine, koju je izradio Projekat pravosuđa u saradnji sa VSTV-om i ovom Agencijom. Prethodno pomenuto je još jedan u nizu doprinosa efikasnoj provedbi *Reformske agende* u kojoj smo se opredjelili upravo na ove mjere.

Ono što nas čeka u bliskoj budućnosti je nastavak dosadašnje uspješne saradnje i sa VSTV-om, ali i sa Projektom pravosuđa sa kojima smo pokrenuli procese efikasne prevencije korupcije na nivou pravosudnih institucija. Važno je na kraju naglasiti da

ova saradnja nije nikada bila slučaj trenutka, već saradnja utemeljena na prioritetima iz „Reformske agende za BiH“ i „Strategije za borbu protiv korupcije BiH za period 2015.-2019“. Samo ovakvim sistemskim pristupom možemo očekivati konkretne i vidljive rezultate u suštinskoj borbi protiv korupcije, a to je prevencija korupcije.

Pored preventivnog aspekta borbe protiv korupcije, na ovom mjestu bih posebno ukazao na potencijal koji nose unaprijeđeni mehanizmi saradnje između Agencije i tužilaštava u Bosni i Hercegovini kada je riječ o prijavama sa indicijama koruptivnog ponašanja. Mi iz Agencije smo spremni. U tom smislu, jačanje i intenziviranje sveobuhvatne saradnje između institucija u prevenciji i borbi protiv korupcije u Bosni i Hercegovini, a posebno sa pravosudnim institucijama i institucijama za provedbu zakona su od ključnog značaja.

Na samom kraju, dozvolite mi da se od srca zahvalim našim partnerima i prijateljima iz Ambasade Sjedinjenih Američkih Država u BiH, USAID-u i Projektu pravosuđa što stoje uz nas u ovim procesima reformi ukupnog bh. društva.

Samo na taj način postićemo željene rezultate, a to je ono što javnost želi vidjeti.

Hvala na pažnji.

STRUČNI RADOVI

Jačanje integriteta u pravosuđu i izazovi u radu na predmetima korupcije -

Mahmut Švraka, glavni tužilac Republičkog tužilaštva Republike Srpske

Poštovane kolege, uvaženi gosti,

U današnjem izlaganju nastojat ću predstaviti osnovne izazove u borbi protiv korupcije, sa posebnim fokusom na aktivnosti VSTV-a u ovoj oblasti. Borba protiv korupcije je dug i kompleksan proces u kojem nema brzih i jednostavnih rješenja. U postizanju ciljeva strategija za borbu protiv korupcije 2009. – 2014. i 2015. – 2019. godine, kao i ciljeva pravosuđa u ovoj oblasti, potreban je holistički pristup i kontinuirane aktivnosti, jer se borba protiv korupcije ne može posmatrati odvojeno od ostalih srodnih strateških i reformskih procesa u zemlji. Ova konferencija koju VSTV organizuje uz podršku USAID-ovog Projekta pravosuđa je jedna od takvih aktivnosti.

Ja ću ovom prilikom u nastavku iznijeti neke od aktivnosti koje Visoko sudsko i tužilačko vijeće BiH provodi i podržava u segmentu jačanja kapaciteta tužilaštava za borbu protiv korupcije, jer od efikasnosti i kvaliteta rada tužilaštava zavisi i kvalitet optuženja koji dovodi do osuđujućih presuda, te ću predstaviti osnovne rezultate rada tužilaštava na predmetima korupcije.

Pregled preduzetih aktivnosti s ciljem efikasnije borbe protiv korupcije

Lista koruptivnih krivičnih djela i Instrukcija o obaveznoj primjeni oznaka za predmete korupcije

Jedan od zaključaka 10. konferencije glavnih tužilaca u BiH održanoj u Sarajevu u aprilu 2014. godine glasio je: „Glavni tužioci će nastojati da obezbijede rješavanje svih starih koruptivnih predmeta iniciranih do 1.1.2012. godine, najkasnije do kraja 2014. godine, a predmeti inicirani u 2012. i 2013. godini trebaju biti prioritet u daljem radu tužilaštava. Koruptivna krivična djela će se smatrati hitnim postupcima.“

Imajući u vidu činjenicu da krivični zakoni u BiH nisu u potpunosti harmonizirani i obzirom na različite zakonske definicije, VSTV je na svojoj sjednici, u maju 2015. godine usvojilo „Listu koruptivnih krivičnih djela sadržanih u krivičnim zakonima u BiH“. S tim u vezi, Vijeće je donijelo i „Instrukciju o obaveznoj

primjeni oznaka za predmete korupcije“ u skladu za „Listom koruptivnih krivičnih djela“, te izmjenama i dopunama „Pravilnika o Sistemu za automatsko upravljanje predmetima u tužilaštvima“ (TCMS).

Usvajanje „Liste koruptivnih krivičnih djela“ i usvajanje posebne oznake za registraciju koruptivnih predmeta u tužilaštvima (KTK) ima višestruki značaj. Tek nakon uvida u precizne podatke kada je u pitanju broj koruptivnih krivičnih djela, mogu se pouzdanije analizirati rezultati rada, te efikasnije planirati aktivnosti i osigurati sistemski pristup rješavanju ove vrste predmeta u tužilaštvima.

Obrazac za složene istrage

Nadalje, kako bi se samim tužiocima olakšao rad i standardizirao pristup u procesuiranju predmeta sa koruptivnim krivičnim djelima, VSTV je poduzeo niz aktivnosti s ciljem osiguravanja efikasnog alata i podrške tužiocima u njihovom radu. Pri tome, VSTV saraduje sa USAID-ovim Projektom pravosuđa u BiH, te vodi Projekat „Jačanje tužilačkih kapaciteta u sistemu krivičnog pravosuđa“, koji je finansijski podržan od strane Švicarske i Kraljevine Norveške. Kroz posebne aktivnosti svakog od ovih projekata, te aktivnosti provedene u međusobnoj saradnji oba Projekta, organizuju se treninzi, provode analize, izrađuju preporuke i prijedlozi akata za unapređenje.

VSTV je ostvario saradnju sa tužilaštvima u Švicarskoj, te se kroz razmjenu iskustava nastoji osigurati i primjena najboljih praksi razvijenijih zemalja u BiH. Tako je, primjenom provjerenih modela rada iz švicarskog pravosuđa, tužilaštvima u Bosni i Hercegovini na dispoziciju stavljeno korištenje tzv. *Obrasca za složene istrage*.

Sadržaj izrađenog *Obrasca* odobren od strane *Stalne komisije za efikasnost tužilaštava*, a korištenje ovog alata ostavljeno je na dispoziciju tužiocima, kao olakšanje za efikasnije vođenje istrage.

Uputstvo o postupanju tužilaca i OSL² u primjeni posebnih istražnih radnji

Imajući u vidu važnost prikupljanja kvalitetnih dokaza, koji u predmetima organizovanog kriminala, korupcije i generalno u složenim predmetima često zahtjevaju primjenu posebnih istražnih radnji, VSTV je osiguralo izradu i usvajanje „Uputstva o postupanju tužilaca i ovlaštenih službenih lica u primjeni posebnih istražnih radnji“. Ovo Uputstvo izrađeno je uz angažman domaćih stručnjaka – tužilaca i ovlaštenih službenih lica sa dugogodišnjim iskustvom u primjeni posebnih istražnih radnji, te je njegova izrada podrazumijevala konsultacije i sa ekspertima iz partnerskog tužilaštva kantona Ciriha. Uputstvo je predstavljeno i odobreno od strane *Strateškog foruma rukovodilaca tužilaštava i rukovodilaca policijskih tijela u BiH*, te je proslijeđeno svim tužilaštvima i policijskim tijelima na donošenje i usvajanje, odnosno dalju primjenu.

Pravilnik o orijentacionim mjerilima za rad tužilaca u tužilaštvima u BiH

Kada je u pitanju normiranje rada tužilaca, važno je spomenuti da je sačinjena analiza, te usvojen „Pravilnik o orijentacionim mjerilima za rad tužilaca u tužilaštvima u BiH“, prema kojem će se rad na predmetima korupcije više vrednovati. Prema ovom Pravilniku, rad na predmetima korupcije se

2 Ovlaštena službena lica

prepoznaje kao rad na kompleksnim predmetima koji često zahtjevaju posebnu ekspertizu, dugotrajne istrage i primjenu posebnih istražnih radnji. Od svih ovih navedenih aktivnosti očekuje se dodatno motiviranje i olakšanje rada tužilaca na predmetima organizovanog kriminala i korupcije.

Specijalističke edukacije na temu korupcije

Izuzetnu važnost VSTV poklanja i kontinuiranom usavršavanju tužilaca. Imajući u vidu složenost materije i stalno napredovanje tehnike, **VSTV nastoji osigurati tužiocima adekvatnu obuku kako bi bili u stanju pratiti unaprijeđene trendove rada, te odgovoriti izazovima procesuiranja organizovanog kriminala i korupcije.**

U saradnji sa Projektom pravosuđa – USAID, sačinjeni su programi specijalističke edukacije tužilaca o temama „Korupcija“, „Privredni i organizovani kriminal“ i „Kibernetički kriminal“. Svi ovi programi se implementiraju u saradnji sa entitetskim centrima za edukaciju sudija i tužilaca. Ovaj program edukacije provodi se kontinuirano dvije godine (2016/2017) uz učešće odabranih domaćih i međunarodnih stručnjaka.

U toku 2016. godine već je održano po pet obuka za svaku od navedenih tema, a edukatori su bili istaknuti domaći, ali i međunarodni stručnjaci (iz Amerike, Švicarske, Hrvatske i Srbije). U okviru ovih edukacija tokom 2016. godine, grupa od 31 tužilaca prošla je pet od ukupno 15 planiranih edukacija o temi „Privredni i organizovani kriminal“, a grupa od 30 tužilaca prošla pet od ukupno planiranih 14 edukacija o temi „Korupcija“. Također, tokom 2016. godine, 130 tužilaca i ovlaštenih službenih lica učestvovalo je u treninzima o temama iz modula „Pojavni oblici privrednog kriminala i način njihovog dokazivanja“ i modula „Otkrivanje i procesuiranje krivičnih djela korupcije.“

Strategija za brigu o osobama koje dolaze u kontakt sa tužilaštvima

Pored provedbe navedenih aktivnosti, VSTV ostaje svjesno važnosti percepcije javnosti o našem radu. Percepcija javnosti o radu pravosuđa zavisi od različitih faktora, a pretpostavka je da se ona unapređuje većom i proaktivnom transparentnošću pravosuđa. U tom smislu provode se aktivnosti ka jačanju odnosa sa javnošću, uključujući jačanje kapaciteta glasnogovornika, izradu „Plana monitoringa i evaluacije odnosa sa javnošću u tužilaštvima“, kao i izradu „Strategije za brigu o osobama koje dolaze u kontakt sa tužilaštvima“. Ova Strategija kao prioritet definiše upoznavanje javnosti sa nadležnostima i načinima rada tužilaštva, te ulogu građana u identifikiranju sigurnosnih izazova i definisanju prioriteta za njihovo prevazilaženje.

Trenutačni pokazatelji percepcije javnosti prema radu tužilaštava nisu optimistični.

Naime, anketa opšte javnosti, koja je provedena za potrebe „Dijagnostičke analize integriteta pravosudnog sektora u BiH i mogućih rizika od nastanka korupcije ili neetičnog ponašanja u pravosuđu“ (USAID Projekat pravosuđa) je pokazala da 88% ispitanika smatra da tužiocima u nedovoljnoj mjeri krivično gone velike kriminalce (tzv. krupne ribe).

Nalazi istraživanja među stručnom javnosti za potrebe *Dijagnostičke analize* (USAID Projekat pravosuđa), ukazuju na rizike korupcije i neetičnog ponašanja u fazama krivičnog postupka, koji neminovno utiču i na ishode krivičnih postupaka i konačno, kvalitet i efektivnost rada pravosuđa. Prema ispitanicima

u sudovima i tužilaštvima, najrizičnije za korupciju i neetično ponašanje su istražna faza, odlučivanje o pokretanju ili obustavi istrage, imenovanje vještaka, te odmjeravanje kazne. Trenutno se provode specifične analize u ovim oblastima kako bi se detaljnije analizirali rizici, identifikovale slabosti i mjere za unapređenje.

Stalna komisija za efikasnost tužilaštava

Sve navedene aktivnosti unutar VSTV-a prati i koordinira *Stalna komisija za efikasnost tužilaštava*, a fokus Komisije naročito je stavljen na statističke pokazatelje o procesuiranju korupcije u tužilaštvima.

U toku 2015. godine predmeti koruptivnih krivičnih djela činili su ukupno 4% od svih krivičnih djela u tužilaštvima u BiH.

Kada je u pitanju rješavanje prijava za krivična djela korupcije, iz ranijih godina preostalo je ukupno 726 prijava, a u toku 2015. godine zaprimljeno je još 1.131 prijava. Od ukupnog broja prijava, tokom 2015. godine riješeno je 1.042 prijave, a na kraju godine preostalo je 815. Najveći dio ovih predmeta nalazi se pred kantonalnim tužilaštvima.

Ulazeći u strukturu načina rješavanja prijava tokom 2015. godine, najveći broj i to 51% riješen je donošenjem „*naredbe o nesprovođenju istrage*“. Istrage su naređene u 45% predmeta, a 4% prijava riješeno je „*na drugi način*“.

Kada su u pitanju predmeti u fazi istrage, na početku 2015. godine, iz ranijih godina bilo je 175 započetih istraga. Tokom 2015. godine pokrenuto je još 457 istraga i ukupno riješeno 453. Saldo istraga na kraju 2015. godine iznosio je 179 KTK predmeta u fazi istrage.

Od ukupnog broja istraga, u 2015. godini 54% rezultiralo je podizanjem optužnice, u 44% slučajeva istraga je obustavljena, a 2% istraga riješeno je na drugi način.

U strukturi podignutih optužnica tokom 2015. godine, koruptivna krivična djela zastupljena su sa 2%, dok 98% predstavlja udio svih ostalih krivičnih djela.

Tokom 2015. godine obustavljeno je dva postupka, donesena jedna odbijajuća i 11 oslobađajućih presuda. Osuđujuće presude donesene su u 87 predmeta, od čega je 57 uslovnih osuda, šest novčanih kazni i 24 kazne zatvora.

Procentualno gledano, udio uslovnih osuda u osuđujućim presudama je najveći i iznosi 65%, zatvorske kazne 28% i novčane 7% u ukupnom broju osuđujućih presuda.

Međutim, ostaju pitanja na koje je potrebno dati odgovor, kao na primjer pitanje zašto je procenat KTK predmeta od 4% u ukupnom broju predmeta tako mali? **Zašto je procenat optužnica za koruptivna djela od ukupnog broja optužnica samo 2% kada korupcija predstavlja pošast bosanskohercegovačkog društva? Koji su uzroci situacije da se više od 50% krivičnih prijava i istraga okončava naredbom o neprovođenju, odnosno obustavom istraga? Zašto je osuđujućim presudama uslovna osuda zastupljena u tako visokom procentu od 65%? Da li je to zaista pravična i adekvatna kazna za suzbijanje korupcije? Bilo bi dobro da danas razgovaramo o ovim pitanjima, o uzrocima takvog stanja, ali i jasnim mjerama za poboljšanje.**

Podsjećam, VSTV je stavilo fokus na krivična djela korupcije na način da su rad na predmetima koji uključuju krivična djela korupcije i privrednog kriminala definisani kao strateški prioritet tužilačkih sistema u Republici Srpskoj i Federaciji BiH. Nadamo se da će i sva tužilaštva prepoznati važnost prioritizacije postupanja po ovoj vrsti predmeta.

Napominjem i da su formirani tužilački kolegiji u FBiH i RS-u koji na kontinuiranoj osnovi djeluju na razvoju i praćenju rezultata za tužilaštva. Na osnovu Strateških okvira za tužilačke sisteme RS i FBiH za period 2016. - 2018., tužilaštva sačinjavaju svoje planove rada koji sadrže ciljane rezultate vezane za unaprjeđenje kvaliteta rada tužilaštava na način da se poveća omjer osuđujućih presuda u odnosu na broj podignutih optužnica za koruptivna krivična djela.

Ljudski resursi za borbu protiv korupcije

Na kraju bih dodao još i važnost postojanja kapaciteta u tužilaštvima za borbu protiv najtežih oblika kriminala, a naročito korupcije, što iziskuje dodatne napore i ulaganje sredstava.

Programi partnerske podrške tužilaštvima koji se uz podršku USAID-ovog Projekta pravosuđa u BiH provode već dvije godine su vrijedna podrška jačanju kapaciteta i integriteta tužilaštava, kako u oblasti efikasnijeg procesuiranja predmeta, tako i u oblasti upravljanja, strateškog planiranja i jačanja transparentnosti.

Kada su u pitanju ljudski resursi koji su na raspolaganju tužilaštvima, ističem da je u novembru 2016. godine (na dan 24.11.2016. godine) u tužilaštvima u BiH bilo 58 nepopunjenih tužilačkih pozicija koje su predviđene sistematizacijom. Također je osjetan nedostatak ljudskih resursa koji bi bili usmjereni na pripremu rada na predmetima sa aspekta ekonomske struke – što je često neophodno u predmetima korupcije, organizovanog i privrednog kriminala.

Prema zaključcima 9. Stručnog savjetovanja tužilaca u BiH od septembra 2016. godine, utvrđeno je da je „*Neophodno da se u svim tužilaštvima uposle stručnjaci ekonomske struke radi efikasnosti istraga u oblasti privrednog, organizovanog kriminala i korupcije*“, te je također zaključak ovog savjetovanja bio da: „*Tužilaštva snažno da apeluju na izvršnu vlast da se stave dovoljna sredstva na raspolaganje tužilaštvima za efikasan rad na predmetima, uključujući plaćanje troškova složenih vještačenja finansijske struke i drugih neophodnih radnji u predmetima privrednog i finansijskog kriminala.*“

VSTV će nastojati pružiti podršku tužilaštvima u ovom segmentu, ali moramo biti svjesni da je za uspješnu borbu protiv korupcije neophodno potpuno uključivanje svih organa vlasti i svih učesnika koji mogu doprinijeti realizaciji ciljeva postavljenih „*Strategijom za borbu protiv korupcije*“. U tom procesu moramo biti uporni, ali i samokritični, moramo tražiti uzroke slabosti i raditi na konkretnim mjerama za napredak, odgovorno i transparentno. Nadam da će današnja konferencija polučiti konkretne rezultate zahvaljujući otvorenim, konkretnim i produktivnim diskusijama svih učesnika.

Hvala na vašoj pažnji.

Pretpostavke za uspješno suzbijanje korupcije: Iskustva Ureda za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminaliteta -

Tamara Laptoš, ravnateljica Ureda za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminaliteta (USKOK), Republika Hrvatska

Rad opisuje ustrojstvo Ureda za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminaliteta (u daljnjem tekstu: USKOK ili Ured) i ukratko prikazuje pojedine elemente koji su utjecali na razvojni proces Ureda. Tako se navode institucionalne promjene (specijalizacija nadležnih tijela) i zakonodavne promjene (donošenje novog Zakona o kaznenom postupku) koje su se dogodile u Republici Hrvatskoj, a koje su doprinijele efikasnosti USKOK-a. Nadalje, u radu se navode aktivnosti koje je državno odvjetništvo poduzelo u cilju jačanja međuinstitucionalne i međunarodne suradnje. Također se navode osnovne metode koje Ured primjenjuje u svom djelovanju („nulti stupanj tolerancije“ na korupciju, proaktivan pristup, multidisciplinarni pristup, provođenje financijskih istraga u cilju oduzimanja protupravno stečene imovinske koristi, primjena posebnih dokaznih radnji), te rezultati koje je Ured postigao u suzbijanju korupcije. Posebno je istaknuta važnost sinergijskog djelovanja raznih segmenata društva i kumulativna primjena raznih načina borbe protiv korupcije koji kumulativno mogu dovesti do smanjivanja korupcije i do promjene društvene klime u odnosu na koruptivno ponašanje.

Uvodno o USKOK-u

USKOK je posebno državno odvjetništvo koje je nadležno za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminaliteta koje je osnovano u sklopu državno-odvjetničke organizacije u Republici Hrvatskoj.³ Ured je s radom započeo točno prije 15 godina, u prosincu 2001. godine, ubrzo nakon donošenja Zakona o USKOK-u. Njegovom osnivanju prethodila je ocjena Vlade Republike Hrvatske da korupcija i organizirani kriminal predstavljaju ozbiljan problem i da je za efikasno suprotstavljanje tim najtežim oblicima kriminaliteta, koji se često međusobno isprepliću, potrebno osnovati specijalizirano tijelo. Tako je osnovan USKOK koji je nadležan za cijelu Republiku Hrvatsku, sjedište mu je u Zagrebu, a njegovim radom rukovodi ravnatelj. Trenutno u Uredu uz ravnateljicu rade 32 zamjenika ravnateljice. Glavni državni odvjetnik Republike Hrvatske imenuje ravnatelja Ureda na vrijeme od četiri godine. On

3 Državno-odvjetnička organizacija u Republici Hrvatskoj se sastoji od Državnog odvjetništva Republike Hrvatske, 15 županijskih državnih odvjetništava i 22 općinska državna odvjetništava.

također, na prijedlog ravnatelja Ureda, raspoređuje i zamjenike ravnatelja na rad u Ured. Zamjenici ravnatelja, kao i svi ostali zaposlenici, prije dolaska u Ured prolaze sigurnosne provjere. Za rad u Uredu nužno je da zamjenici ravnatelja, uz potrebno iskustvo, pokazuju sklonost za rad na složenim i teškim predmetima. Ured ima specifično ustrojstvo koji se razlikuje od redovnih državnih odvjetništava⁴. Kako bi ostvario sve svoje zadaće, osim tužitelja u Uredu rade i drugi profili zaposlenika kao što su kriminalist, politolog, IT savjetnici, prevoditelj i glasnogovornik. Od svog osnivanja do danas Ured je prošao razvojni put. Radilo se o procesu na koji su utjecale zakonodavne i institucionalne promjene koje su se odvijale tijekom godina. Također, Ured je poduzimao aktivnosti kojima je ojačao svoje kadrovske, tehničke i druge kapacitete, a unaprijeđenju rada su doprinijeli i projekti koje je financirala Europska unija, a koji su nam prije ulaska u Europsku uniju omogućili edukaciju koju su provodili strani eksperti i upoznavanje s najboljim europskim praksama. S vremenom je Ured ostvarivao sve bolje rezultate. Kada je o procesuiranju korupcijskih predmeta riječ, nakon početnih slučajeva tzv. „ulične korupcije“, uslijedilo je procesuiranje slučajeva koje možemo smatrati srednjim nivoima (primjerice sveučilišni profesori, suci, vještaci i sl.), a potom su procesuirani i slučajevi korupcije na najvišim nivoima (primjerice ministri, veleposlanici, visoko pozicionirane osobe u Hrvatskoj vojsci, bivši premijer itd.) na koji način je poslana jasna poruka da nema „nedodirljivih“. Osim suzbijanja korupcije na visokom nivou, Ured je kao jedan od prioriteta u radu odredio i suzbijanje korupcije na lokalnim razinama što je rezultiralo procesuiranjem većeg broja načelnika općina, gradonačelnika, župana itd. **U dosadašnjem radu Ured je procesuirao korupciju u gotovo svim segmentima društva, a prosječni postotak osuđujućih presuda iznosi oko 93 posto. Zbog ostvarenih rezultata USKOK je postao svojevrsan model efikasne borbe protiv korupcije, posebice za susjedne zemlje koje imaju slične pravne sustave i koje se u tranzicijskim procesima susreću sa sličnim problemima.**

Specijalizacija nadležnih tijela (uspostava tzv. „uskočke vertikale“)

Uspješnoj borbi protiv korupcije doprinijela je uspostava institucionalnog okvira koji je omogućio specijalizaciju tijela zaduženih za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminaliteta. Naime, 2009. godine u Republici Hrvatskoj uspostavljena je tzv. „uskočka vertikala“ koja osim USKOK-a, kao posebnog državnog odvjetništva, obuhvaća specijaliziranu policiju - Policijski nacionalni USKOK i posebne Odjele za USKOK koji su osnovani na četiri županijska suda u Zagrebu, Osijeku, Splitu i Rijeci, a koji sudovi su nadležni za suđenja u predmetima iz nadležnosti Ureda. Takva cjelovita specijalizacija stvorila je preduvjete za kvalitetniji rad, budući da je PNU SKOK po svojem ustrojstvu kompatibilan tužiteljskom USKOK-u što omogućava bolju koordiniranost u otkrivanju kaznenih djela i prikupljanju dokaza, a suci koji rade u „uskočkim odjelima“ bolje su upoznati sa metodologijom rada na složenim predmetima.

Novi Zakon o kaznenom postupku

Značajna zakonodavna izmjena i svojevrsna prekretnica u radu Ureda bilo je donošenje tzv. novog Zakona o kaznenom postupku (ZKP) koji je za kaznena djela iz nadležnosti USKOK-a stupio na snagu

4 Zakon o Uredu za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminaliteta, u čl. 13. je propisao da Ured u svom sastavu ima: Odjel za istraživanje i dokumentaciju, Odjel za sprječavanje pojava korupcije i za odnose s javnošću, Odjel tužitelja (odjel državnih odvjetnika koji nastupaju kao tužitelji), Odjel za istraživanje imovinske koristi stečene kaznenim djelom, Odjel za međunarodnu suradnju i zajedničke istrage te tajništvo i prateće službe.

I. srpnja 2009., a koji je umjesto sudske istrage uveo tužiteljsku istragu. Na taj način tužitelj je postao „*dominus litis*“ predistražne faze postupka. Za tužitelje je to predstavljalo značajnu promjenu koja je iziskivala prethodnu edukaciju, ispunjenje tehničkih preduvjeta, drugačiji pristup u radu na predmetima, veći angažman i veću odgovornost. No jednako tako, primjena novog ZKP-a u praksi rezultirala je pozitivnim pokazateljima kao što su brže i ekonomičnije postupanje, a u konačnici je dovela i do učinkovitijeg kaznenog progona.

Institut sporazumijevanja

Novi ZKP uveo je i *institut sporazumijevanja*, odnosno mogućnost donošenja presude na temelju sporazuma stranaka - državnog odvjetnika i okrivljenika koji prizna krivnju. Broj presuda donesenih na temelju sporazuma stranaka povećavao se iz godine u godinu, te je navedeni institut također doprinio ubrzavanju postupka, odnosno efikasnijem i ekonomičnijem postupanju, budući da kraće trajanje postupka dovodi do manjih troškova i do rasterećenja državnih odvjetništava i sudova. U počecima primjene tog instituta u javnosti su se znale pojaviti negativne konotacije poput onih o „popustljivom pravosuđu“, o „trgovini“ i sl. Kako bi se izbjegle ovakve sumnje, Glavni državni odvjetnik Republike Hrvatske donio je „Naputak“⁵ koji je uredio postupanje tijekom pregovora s drugom strankom u postupku. U pravilu su takvi naputci interne naravi, no ovaj naputak je javno objavljen na internetskoj stranici Državnog odvjetništva Republike Hrvatske⁶ s ciljem transparentnog postupanja i ujednačavanja prakse državnih odvjetnika, kao i davanja mogućnosti drugim sudionicima u pregovorima da unaprijed znaju što tijekom pregovora mogu očekivati.

Međuinstitucionalna suradnja

Suradnja i zajednički rad Ureda s drugim državnim tijelima koja su prvenstveno zadužena za detekciju kaznenih djela i njihovih počinitelja jedan je od bitnih preduvjeta za efikasan rad. Zakonom o USKOK-u propisano da sva tijela državne vlasti i sve pravne osobe koje u svom djelokrugu ili obavljanju svoje djelatnosti saznaju za okolnosti i podatke koji upućuju na neko kazneno djelo iz nadležnosti USKOK-a su dužna o tim okolnostima podnijeti kaznene prijave, odnosno obavijestiti Ured. Imajući u vidu da je Ured primarno tijelo kaznenog progona ocijenjeno je korisnim zaključiti sporazume o suradnji s drugim državnim tijelima. Tako je USKOK zaključio više sporazuma s drugim državnim tijelima kojima je zajednička karakteristika preciziranje područja suradnje i određivanje kontakt osoba koje u svakom trenutku možemo kontaktirati i u kratkom roku dobiti sve potrebne podatke. Među tim sporazumima valja istaknuti dva sporazuma – onaj zaključen s Poreznom upravom, te sporazum zaključen s Ravnateljstvom policije, jer ti sporazumi Uredu omogućavaju direktan pristup određenim bazama

5 Naputak o pregovaranju i sporazumijevanju s okrivljenikom o priznanju krivnje i sankciji iz veljače 2010. godine

6 Internetska stranica Državnog odvjetništva Republike Hrvatske www.dorh.hr

podataka tih tijela, odnosno brže i efikasnije postupanje Ureda, posebice u provođenju financijskih istraga.

Međunarodna suradnja

Budući da sve više predmeta ima međunarodni karakter, važna komponenta u radu Ureda je i razvoj međunarodne suradnje bez koje takve predmete nije moguće efikasno procesuirati. U cilju jačanja međunarodne suradnje, Državno odvjetništvo Republike Hrvatske zaključilo je niz sporazuma s državnim odvjetništvima drugih država koji državnim odvjetnicima omogućavaju neposrednu razmjenu podataka u pretkaznoj fazi postupka time da se ti podaci, ukoliko se pokaže potrebnim, kasnije formaliziraju kroz redovnu međunarodnu pravnu pomoć.

U radu Ureda iznimno korisnom ocjenjuje se i suradnja s „Eurojust“-om koja je započela još 2009. godine kada je Vlada Republike Hrvatske u „Eurojust“ uputila zamjenika Glavnog državnog odvjetnika Republike Hrvatske kao državnog odvjetnika za vezu, a koji je nakon što je 1. srpnja 2013. godine Republika Hrvatska postala punopravna članica Europske unije postao nacionalni član u „Eurojust“-u. Jedan od načina na koji „Eurojust“ pruža logističku podršku je organizacija koordinacijskih sastanaka radi razmjene podataka pribavljenih u predistražnim postupcima koji se paralelno vode u Hrvatskoj i drugim državama, te radi usklađivanja daljnjih postupanja i dogovora oko stvarnih i pravnih uvjeta za podnošenje formalnih zamolnica za međunarodnu pravnu pomoć, kao i požurivanja postupanja po takvim zamolnicama.

Nulti stupanj tolerancije na korupciju

Od samih početaka, Ured u svom radu primjenjuje princip tzv. „nultog stupnja tolerancije“ na korupciju. Bez obzira na činjenicu kolika je imovinska korist pribavljena koruptivnim kaznenim djelom, koruptivno ponašanje stvara nejednakost, pravnu nesigurnost i osjećaj da se „sve može kupiti“, a u konačnici urušava pravi sustav vrijednosti u društvu. Stoga se niti jedan oblik korupcije ne smije relativizirati. Može se reći da je primjenjivanje navedenog principa utjecalo i na stvaranje sudske prakse, odnosno kažnjavanje počinitelja koruptivnih kaznenih djela bez obzira na visinu stečene protupravne imovinske koristi. Uostalom, za društvo može nastati ogromna šteta i u slučajevima u kojima je pribavljen mali iznos imovinske koristi ili do njenog pribavljanja uopće nije niti došlo.

Proaktivan pristup

Adekvatan zakonodavni i institucionalni okvir svakako su važni preduvjeti za efikasno suzbijanje korupcije, ali sami po sebi neće biti dovoljni za ostvarivanje očekivanih rezultata. Naša iskustva govore da je za postizanje dobrih rezultata potrebno uložiti entuzijazam i dodatne napore koji podrazumijevaju mukotrpan rad i stvaranje poticajnog radnog okruženja u kojem vlada osjećaj da se radi društveno koristan posao koji će u konačnici dovesti do stvaranja boljeg društva u cjelini. Tako se u korupcijskim predmetima proaktivno prikupljaju informacije koje mogu dovesti do pokretanja istraga i prikupljanja dokaza o koruptivnim aktivnostima na koji način se predmeti stvaraju odnosno grade.

Proaktivnost se, međutim, ne odnosi samo na rad u konkretnim predmetima, već i na uključivanje djelatnika Ureda u razne preventivne i edukativne aktivnosti, bilo da ih provode državna tijela ili nevladine organizacije koje se bave borbom protiv korupcije. Naime, problem korupcije ne može se riješiti samo represivnim djelovanjem koje se bavi posljedicama korupcije, već je istovremeno potrebno raditi i na prevenciji i edukaciji.

Nadalje, građani su važni saveznici u suzbijanju korupcije i zato je važno pridobiti njihovo povjerenje kako bi prijavili korupciju i bili voljni surađivati s nama. Stoga djelatnici Ureda sudjeluju u aktivnostima koje se odnose na informiranje građana o tome što se smatra korupcijom u kaznenopravnom smislu, te kako i kome mogu prijaviti korupciju. Tako je moguće utjecati i na percepciju građana o korupciji koja se ponekad ne podudara sa stvarnim stanjem. Primjerice, građani često smatraju pravosuđe visoko rangiranim područjem kada je o korupciji riječ no, iako korupcije ima i u pravosuđu, ona je prema broju procesuiranih predmeta daleko manje zastupljena nego što to govore rezultati istraživanja o percepciji korupcije. Često građani do zaključka o korumpiranosti pravosuđa dolaze zbog dugotrajnosti postupaka ili zbog toga što su nezadovoljni odlukama sudaca ili državnih odvjetnika. Mediji također imaju važnu ulogu u borbi protiv korupcije. Oni prvenstveno informiraju javnost, ali oni stvaraju i javno mnijenje koje je važno za društvenu osudu korupcije. Korupcijski predmeti, osobito oni na visokom nivou, izazivaju u pravilu veliki interes javnosti i medija. Naravno, prvenstveno je važno ostvariti dobar rezultat u konkretnim predmetima, no jednako tako je važno znati kako javnosti prezentirati postignute rezultate. Uobičajeni način informiranja javnosti o radu u predmetima iz nadležnosti USKOK-a su priopćenja za javnost o istragama i optužnicama u značajnijim predmetima koja se objavljuju na internetskoj stranici Ureda. Osim toga, tužitelji u Uredu često su u prilici i direktno komunicirati s novinarima i davati izjave nakon održanih ročišta i sudskih rasprava. Zbog toga su svi tužitelji u Uredu prošli medijski trening koji im je omogućio usvajanje vještina javnih nastupa.

Multidisciplinarni pristup

U složenim predmetima iz nadležnosti Ureda primjenjuje se timski rad. Osnivaju se multidisciplinarni timovi u kojima radi više tužitelja, a u timovima se nalaze i predstavnici drugih tijela - policije, agencija Ministarstva financija Republike Hrvatske kao što su *Samostalni sektor za otkrivanje poreznih prijevара*, *Ured za sprječavanje pranja novca*, *Carinska uprava* itd. Rad timova u pravilu se bazira na koordinacijskim sastancima na kojima se razmjenjuju informacije i zacrtavaju pravci budućeg djelovanja svih uključenih tijela. U radu na najsloženijim predmetima svakako valja izdvojiti doprinos *Samostalnog sektora za otkrivanje poreznih prijevара* koji je u okviru *Ministarstva financija Republike Hrvatske* osnovan 2015. godine. Službenici navedenog Sektora od samih početaka rada na predmetu dio su tima, te sa svojim stručnim znanjima i analizama koje sačinjavaju uvelike doprinose pokretanju kaznenih postupaka u kojima se počinitelji kaznenih djela terete za stjecanje protupravne imovinske koristi na štetu državnog proračuna u višemilijunskim iznosima.

Provođenje financijskih istraga s ciljem oduzimanje protupravno stečene imovinske koristi

Temeljno načelo je da nitko ne može zadržati protupravno stečenu imovinsku korist. Jasno je da je u većini koruptivnih kaznenih djela primarni motiv upravo stjecanje takve koristi koju potom kriminalne

skupine pokušavaju plasirati u atraktivne nekretnine ili gospodarske djelatnosti kako bi „oprali prljavi novac“ i dodatno ga oplodili. Stoga se cilj kaznenog progona ostvaruje ne samo izrečenim sankcijama, već i oduzimanjem protupravno stečene imovinske koristi. USKOK u svom radu veliku pozornost posvećuje financijskim istragama odnosno prikupljanju podataka i dokaza s ciljem otkrivanja i oduzimanja nezakonito pribavljene imovinske koristi, a od 2014. godine u Uredu je osnovan i poseban *Odjel za istraživanje imovinske koristi stečene kaznenim djelom*. Financijske istrage provode se od samih početka rada na predmetu kako bi se detektiralo što osumnjičenci i s njima povezane osobe imaju (novac na računima, vozila, stanovi, zemljišta, dionice itd.). Potom se imovina „zamrzava“ (USKOK sudu predlaže izdavanje privremenih mjera zabrane raspolaganja i otuđivanja imovine), a kasnije se imovina koja je stečena kaznenim djelom trajno oduzima pravomoćnim sudskim odlukama. Iz godine u godinu se od okrivljenika u predmetima iz nadležnosti Ureda oduzimaju višemilijunski iznosi protupravno stečene imovine.

Posebne dokazne radnje

Jedan od načina prikupljanja dokaza u koruptivnim predmetima je primjena posebnih dokaznih radnji kao što su nadzor telefonskih razgovora, simulirano davanje potkupnine, uporaba pouzdanika i dr. Budući da posebne dokazne radnje u svojoj suštini uvelike zadiru u područje temeljnih ljudskih prava i sloboda, Ured ih koristi restriktivno, odnosno samo ako se dokazi ne bi mogli prikupiti na drugi način. Ove dokazne radnje na temelju pisanog prijedloga državnog odvjetnika pisanim nalogom određuje sudac istrage, a provodi ih policija. One mogu biti određene samo ako postoji sumnja na počinjenje kaznenih djela taksativno navedenih u Zakonu o kaznenom postupku, a njihovo trajanje vremenski je ograničeno. U onim predmetima u kojima su ispunjene zakonske pretpostavke za njihovu primjenu, Ured dolazi do valjanih materijalnih dokaza koji su u više značajnih predmeta u konačnici doveli do uspješnog okončanja sudskih postupaka, odnosno do osuđujućih presuda.

Zaključak

Za djelotvornu borbu protiv korupcije nema univerzalnog recepta. Svako društvo mora samostalno izraditi strategiju suzbijanja korupcije i uložiti znatne napore u njeno suzbijanje. Pri tome naravno treba u obzir uzeti iskustva drugih kao što smo mi u Hrvatskoj iskoristili iskustva onih zemalja Europske unije koje su postigle uspjeh u borbi protiv korupcije. USKOK je ostvario rezultate koji su imali značajnu ulogu u dovršetku procesa pridruživanja Republike Hrvatske Europskoj uniji, posebice u odnosu na Poglavlje 23. - Pravosuđe i temeljna ljudska prava- na koji način je doprinio da Republika Hrvatska postane punopravna članica Europske unije. To naravno ne znači da je borba protiv korupcije završena. Bez obzira na postignute rezultate, svjesni smo da nas i ubuduće čeka još puno posla.

Privatna imovina otkriva korupciju -

Azhar Kalamujić, novinar istražitelj, Centar za istraživačko novinarstvo (CIN) Sarajevo

Tekstovi istraživačkih novinara nastaju uz poštivanje najviših međunarodnih standarda izvještavanja i kao takvi mogu biti pouzdan izvor informacija tužilaštvima i sudovima.

Istraživački novinari pokušavaju doći do istine primjenom strogih metoda i tehnika dokazivanja koje podrazumijevaju detaljne provjere podataka i njihovu kritičku analizu. Istraživački tekstovi i prilozi su odmjereni u prezentaciji, opisivanju i naraciji. Njihovi autori se nikada ne služe glasinama niti pokušavaju stvarati sliku događaja, kombinujući glasine i činjenice.⁷

Osnovne informacije novinari istraživačkog novinarstva crpe iz službenih dokumenata, a njihovi sagovornici su relevantni izvori koji istupaju zvanično i sa jasnim stavom. Samo u izuzetnim slučajevima oni prenose izjave neimenovanih izvora, ali nikada ne dozvoljavaju sagovornicima da napadaju nekog, krijući se iza vela anonimnosti.

Pravosudne institucije u Bosni i Hercegovini (BiH) su do sada nedovoljno koristile ove novinarske izvore, iako metode prikupljanja podataka i njihove obrade, te donošenje zaključaka u istraživačkom novinarstvu umnogome liče na one koje primjenjuju tužioc i u svom poslu.

Posao istraživačkih novinara je odgovoran i sistematičan kao i posao tužilaca, ali su mogućnosti novinara da dođu do zvaničnih dokumenata, podataka i sagovornika znatno skromnije. Novinari su limitirani ograničenjima koja im postavljaju porezne i bankarske tajne, te zakoni o slobodi pristupa informacijama i zaštiti ličnih podataka i zato često zavise od dobre volje izvora. Unatoč navedenim ograničenjima, podaci kojima se istraživački novinari služe u dokazivanju svojih tvrdnji prolaze višestruko provjeravanje kako bi se postigao maksimalan nivo njihove pouzdanosti i obezbijedila objektivnost.

Novinarstvo bez demantija

Novinari Centra za istraživačko novinarstvo (CIN) iz Sarajeva su do sada objavili više desetina dokumentovanih informacija o korupciji i organizovanom kriminalu, no rijetko su bili u prilici da svoja otkrića podijele sa pravosudnim institucijama u Bosni i Hercegovini.

Iako je CIN često dobijao usmene pohvale sudija i tužilaca za svoje istraživanje, oni, uglavnom, nisu pokazivali interes za materijale na temelju kojih su nastajale naše priče.

Stiče se utisak da u pravosuđu postoji uvriježeno mišljenje da su svi novinari u Bosni i Hercegovini pristrasni, da ne poštuju osnovne profesionalne standarde, te da njihovi tekstovi i prilozi često sadrže

7 Rezolucija 1003 Parlamenta Evrope o etičkim principima u novinarstvu, 1993, str. 3

neprovjerene informacije. Istina je da se mediji i novinarska profesija nalaze u dubokoj krizi, izazvanoj negativnim ekonomskim i političkim procesima u zemlji, zbog čega „pljuvačko novinarstvo“, „petparačke priče“ i žuta štampa postaju dominantni izvori informisanja građana.

Ipak, u BiH postoje medijske organizacije koje unatoč svemu uspijevaju zadržati visoka profesionalna načela u radu.

CIN postoji 12 godina. U tom periodu je objavio gotovo 500 komplikovanih istraživačkih priča i nekoliko dokumentarnih filmova, a da pritom niti jednom nije bio doveden pred sud pod optužbom za iznošenje netačnih informacija. Štaviše, protiv novinara CIN-a nisu ni podizane tužbe niti su naše priče bile demantovane argumentima.

U svojim tekstovima novinari CIN-a nastoje biti objektivni, jasni i precizni, s osnovnim ciljem - iznijeti istinu. Ne bavimo se zagovaranjem niti pokušavamo nametati istrage i podizanje optužnica protiv odgovornih, ali ponekad tražimo informacije o postupanju pravosuđa nakon objave naših tekstova. Nismo advokati, tužioci, sudije niti policijski istražitelji. Ne lobiramo vlasti. Naš posao je da obezbijedimo nepristrasnu i tačnu informaciju i onda prepustimo mehanizmima demokratskog društva da djeluju.

Ozbilnost istraživačkog postupka Centra za istraživačko novinarstvo može se objasniti na primjerima priča o brzom bogaćenju osumnjičenih funkcionera.

Novinari CIN-a su rano shvatili da u drugim medijima postoje praznine u izvještavanju o slučajevima korupcije pa su, uz ostalo, riješili da se fokusiraju na rasvjetljavanje zadnje karike u lancu zloupotreba, one u kojoj otuđena javna dobra prelaze u posjed korumpiranih pojedinaca. Istraživanja su pokazala da pojedinci nezakonito zarađeni novac obično ulažu u kupovinu nekretnina - kuća, stanova i vikendica. Istraživački novinari se ne zadržavaju na pukom nabranju sporne imovine, već pokušavaju dokazati da korumpirani zvaničnici nisu imali legalne prihode kojim bi opravdali ulaganje u nekretnine.

Čitači tragova

Veliki broj istraga, tužilačkih i sudskih postupaka u predmetima koji se tiču korupcije opisan je u ovdašnjim medijima na nedovoljno jasan i precizan način. Takvo pisanje nerijetko odaje utisak da ni novinari nisu najbolje shvatili o čemu se zapravo radi u određenim slučajevima. Novinarske priče često nemaju strukturu - početak, sredinu i kraj - i u njima nedostaju objašnjenja pozadine događaja pa slučajan čitalac nije u stanju pratiti i razumjeti složena pitanja o kojima je riječ.

Istraživački novinari sebi ne mogu dopustiti nedorečenost koja često prati „obično“ novinarstvo. No, kako razlikovati ove dvije vrste novinarstva?

Krajnje pojednostavljeno, mogli bismo reći da je „obično“ novinarstvo prenošenje informacija, a istraživačko novinarstvo „kopanje“ ispod površine. Stoga, nije slučajan naziv jednog od najboljih priručnika istraživačkog novinarstva „*Stremi visoko, kopaj duboko*“ (Lucinda Fleeson: „*Aim high, dig deep*“).

Istraživačko novinarstvo, koje ima za cilj razotkrivanje korupcije, nezakonitosti i ostalih aktivnosti koje su u suprotnosti sa javnim interesima, ne predstavlja tradicionalnu praksu među novinarima zemalja postsocijalizma. Postoji i nerazumijevanje o tome šta je ustvari istraživačko novinarstvo, pa se u nekim

slučajevima čak i tekstovi u kojima se bez provjere prenose informacije dobijene od neke interesne grupe o navodno sumnjivim potezima nekog oponenta kategoriziraju kao istraživačko novinarstvo.⁸

Osim toga, čitaoci su često prisiljeni čitati komentare i pridike umjesto da u tekstu dobiju tačnu, jasnu i objektivnu informaciju na temelju koje će moći samostalno formirati svoje stavove i mišljenja.

Istraživanja javnog mnijenja koja je svojevremeno provodio CIN pokazala su da građani ne razumiju korupcijske procese, te da medijska izvještavanja ne pomažu njihovo razumijevanje i shvatanje.

Čitaoci najčešće ostaju bez informacije o tome gdje je nestao pronevjereni novac, odnosno ko su pojedinci koji su ostvarili materijalnu korist usljed koruptivnog djela i kako se to odražava na njihovo imovinsko stanje. Dakle, u medijskim izvještavanjima često nedostaje kraj, čak i kada je objašnjen početak i sredina korupcijskog lanca događaja.

Novinari Centra za istraživačko novinarstvo su riješili da počnu davati odgovore na ovakva pitanja.

Naša preliminarna istraživanja su pokazivala da su osobe, koje smo istraživali, i njihovi srodnici za kratko vrijeme sticali veliki broj nekretnina, te da njihovi legalni prihodi često nisu bili dovoljni da pokriju ulaganja u te nekretnine. Naravno, isprva smo raspolagali nepotvrđenim informacijama koje je trebalo dokazati. Potraga za dokumentima i drugim činjenicama često je bila neizvjesna i teška, ali rezultati nisu izostajali.

Skupa kuća bez pokriva

Neslaganje između cijene kupljenih nekretnina i finansijskih mogućnosti njihovih vlasnika uočili smo prvi put u istrazi porijekla imovine jednog utjecajnog funkcionera iz BiH koji je, navodno, bio odgovoran za pronevjeru budžetskog novca u projektima kapitalnih investicija.

Ovaj funkcioner je izjavio da je kuću kupio na kredit, te da ju je potom iznajmio kako bi kredit otplaćivao tako zarađenim novcem. Mediji su objavili fotografije kuće te izjave članova suparničkih partija koji su posumnjali u tvrdnje ovog političara, međutim, nisu išli dalje u ispitivanje informacija.

Javnost je bila uskraćena za mnoštvo odgovora. CIN je odlučio istražiti slučaj. Dodatna motivacija nam je bila to što je kuća kupljena u vrijeme kada su se desile pronevjere budžetskog novca.

Naša pravila su nam nalagala da se u početnoj fazi istrage ne obraćamo političaru o kojem pišemo niti njegovim suparnicima. Nismo željeli biti kanal za političke obračune. Riješili smo da informacije tražimo u institucijama, koristeći javne izvore koji su bili dostupni svima.

Poslali smo zahtjev za pristup informacijama zemljišnom uredu u kojem je bila registrovana ova nekretnina i kada smo na osnovu zemljišnog izvotka utvrdili da je funkcioner zaista vlasnik kuće, zatražili smo i kupoprodajni ugovor. Prikupljeni dokumenti su nam omogućili da dođemo do informacije o cijeni kuće i prodavcu, a otkrili smo i da je kuća pod hipotekom za kredit uzet u banci. U zemljišnom izvotku smo pronašli i podatke o visini kredita, roku otplate i kamatnoj stopi. Uočili smo da se vrijeme dobijanja kredita, upis hipoteke i upis prava vlasništva ne podudaraju.

8 Miroslavljević, Mladen, Vilović, Gordana, Kunczik, Michael, Istraživačko novinarstvo, Fondacija Friedrich Ebert, Sarajevo, 2009, preuzeto sa <http://library.fes.de/pdf-files/bueros/sarajevo/06911.pdf>, strane 8 i 9

Naime, funkcioner je kredit podigao dugo nakon kupovine kuće dok je hipoteka na nekretninu upisana devet mjeseci nakon isplate kredita. U ovom slučaju banka se nije ponašala u skladu sa zakonom i obezbijedila garancije za povrat novca.

Konačnu potvrdu da je kuća kupljena gotovinom dobili smo od prodavca čiji smo identitet otkrili zahvaljujući kupoprodajnom ugovoru.

Sljedeći korak u istrazi je bio da saznamo da li je ovaj funkcioner legalno stekao novac koji je uložio u kupovinu ove vrijedne nekretnine.

Budući da porezne uprave ne daju podatke o ličnim prihodima, preostalo nam je da ostvarimo uvid u imovinske kartone koje je ovaj političar prilagao Centralnoj izbornoj komisiji (CIK) BiH uoči proteklih izbora. Izborni kandidati su u imovinskim kartonima dužni prijaviti primanja, štedne uloge i kredite za sebe i članove svoje uže porodice, kao i ostalu imovinu.

Došli smo do zvaničnih informacija o njegovoj platežnoj moći, ali nismo znali iznos mjesečne rate kredita. Budući da banke ne otkrivaju ove podatke, poslužili smo se alatom koji nam je bio na raspolaganju - kreditnim kalkulatorom sa internetske stranice banke. Na temelju podataka o kreditu iz zemljišnoknjižnog izvotka izračunali smo da je mjesečna rata bila četiri puta veća od njegovih mjesečnih primanja. Podaci iz imovinskog kartona su pokazivali da ni primanja njegovih srodnika nisu bila dovoljna da nadoknade razliku. Iako bi ovaj podatak za većinu medija bio dovoljan za donošenje konačnog zaključka, za nas je to bio tek još jedan korak na putu do potpune informacije.

Željeli smo doći do informacije o cijeni po kojoj je funkcioner iznajmio nekretninu, jer je i to bio dio njegovih primanja. Ugovor o najmu kuće nismo mogli dobiti, pa je preostalo da ispitamo cijene na tržištu. Novinari CIN-a su razgovarali sa predstavnicima pet agencija za nekretnine i saznali da maksimalna cijena najma za kuću te kvadrature u istom naselju iznosi tek polovinu mjesečne rate kredita. Ostatak rate i dalje nije mogao pokriti na osnovu ostalih prihoda.

Više godina nakon objave naše priče pokrenuta je zvanična tužilačka istraga o događajima koje smo opisali u priči. Niti jedna pravosudna institucija u međuvremenu nije pokazala interes za razgovor sa novinarima CIN-a o ovom otkriću.

Navedena istraga, ali i sve kasnije koje su otvarali istraživački novinari, pokazuje da trag korupcije vodi do zemljišnoknjižnih ureda i katastara, kao i da se dio odgovora nalazi u bankama i poreznim upravama u kojima su pohranjeni podaci o prihodima i prometu novca na privatnim računima.

Međutim, prateći trag novca, novinari CIN-a su nailazili na zakonska ograničenja u vezi sa pristupom informacijama. Naime, postojeći državni i entitetski zakoni o slobodi pristupa informacijama nisu obavezivali banke, porezne uprave i privatne firme na dostavljanje odgovora na upite novinara o prometu novca na računima pojedinaca i preduzeća, štednim ulozima te izvorima njihovih prihoda. Dodatni problem su nam stvarale same institucije koje su odbijale dostavljati informacije, pozivajući se na Zakon o zaštiti ličnih podataka BiH ili na Zakon o primanjima u Republici Srpskoj (RS), iako za tako nešto nije bilo osnova.

Ipak, novinari su uspjeli doći do vjerodostojnih podataka o prihodima, kreditima i štednim ulozima. Oni su bili navedeni u imovinskim kartonima koje zvaničnici prilažu CIK-u BiH, Komisiji za pripremu izbora Vijeća ministara BiH ili sličnim kontrolnim tijelima i policijskim agencijama. Dio odgovora nalazio se i u

optužnicama i sudskim presudama koje su se, također, pokazale kao vrijedan izvor za stvaranje slike o imovinskom stanju i prihodima zvaničnika i drugih osumnjičenih osoba.

Sporna imovina direktora državne agencije

Nekoliko godina kasnije novinari CIN-a su se našli pred sličnim izazovom, istražujući informacije o slučaju neobično brzog bogaćenja direktora jedne državne agencije.

Sve je počelo od razgovora sa zaposlenikom ove institucije koji nam je otkrio da njegov šef ima veliki broj stanova i poslovnih prostora u elitnom dijelu grada, te da se radi o milionskoj imovini. Ovaj direktor je već bio pod istragom jer je, navodno, omogućavao nezakonite povlastice pojedinim privatnim firmama.

Mediji su, kao i u drugim sličnim slučajevima, iscrpno pisali o njegovim vezama sa kriminalcima, ali niko nije iznosio dokaze o eventualnoj ostvarenoj imovinskoj koristi.

Primijenili smo istu metodologiju i počeli skupljati dokumente o vlasništvu i kupoprodajne ugovore. Pokazalo se da direktor posjeduje više nekretnina nego su to pokazivale izvorne informacije, te da je većinu kupio nakon imenovanja na rukovodeću funkciju.

Podatke o cijenama nekretnina smo pronašli u ugovorima o kupovini stanova, poslovnih prostora i zemljišta. Iz istih dokumenata smo saznali i to da je direktor nekretnine plaćao gotovinom, ponekad i „na ruke“ kupcima.

Većina medija bi već na temelju navedenih podataka iznosila zaključke o korumpiranosti, no za novinare CIN-a to je bila slaba argumentacija. Umjesto nagađanja, mi smo nastavili prikupljati činjenice. Više mjeseci je trajala potraga za informacijom o ukupnim prihodima ovog direktora. Naposljetku, uspjeli smo doći do vjerodostojnih podataka koji su pokazivali da prihodi koje je prijavio poreznoj upravi nisu bili ni približno dovoljni da pokriju ulaganja u imovinu.

U zemljišnim dokumentima nije bilo zabilježeno da su nekretnine stavljane pod hipoteku zbog kredita, na temelju čega smo definitivno zaključili da direktor nije imao dodatnih prihoda iz legalnih izvora kojim bi mogao platiti vrijednu imovinu. Razlika bi bila i veća da su u izračun unijeti troškovi adaptacije, opremanje i održavanje brojnih nekretnina, kao i svakodnevni životni troškovi njegove porodice.

Nadalje, kalkulirali smo znatno dužim vremenskim razdobljem u kojem je sticao prihode od onog u kojem je novac trošio na nekretnine što je, također, išlo u prilog direktoru. Konačno, novinari CIN-a su se više puta sastajali sa direktorom, pokušavajući dobiti objašnjenje o neskladu između njegovih prihoda i imovine, no on je odbijao zvanično razgovarati o tome.

Iako smo zbog odluke da u pričama trebamo imati sve strane ponekad predugo odgađali njihovu objavu i gubili ekskluzivitet, naši tekstovi nisu gubili na značaju. Davanjem jednakog prava svim stranama o kojima pišemo, iznova smo potvrđivali našu nepristrasnost kao jedan od važnih standarda CIN-a. On

obavezuje istraživačke novinare da uvijek pokušaju obezbijediti balans u izvještavanju, što znači da svim stranama trebaju posvetiti istu pažnju, važnosti i položaj.

Porodica Inc.

Nova prilika za testiranje profesionalnih standarda ukazala se u slučaju istrage uzroka brzog bogaćenja porodice direktora jednog velikog preduzeća koje je djelimično vlasništvo države.

Mediji su godinama izvještavali o zloupotrebama u ovoj firmi, a javnost je upoznata i sa vrijednim nekretninama koje se nalaze u vlasništvu direktora i njegovih srodnika, te i o njihovom raskalašenom životu. Ipak, veza između dešavanja u preduzeću i sticanja imovine nije bila argumentovana niti dovoljno objašnjena.

Opet su bila otvorena brojna pitanja na koje je trebalo dati odgovore.

Iako su izvori ključnih informacija bili uglavnom dostupni, ovaj je slučaj bio krupan izazov za istraživačke novinare. Bilo je potrebno prikupiti dokumente o velikom broju nekretnina u zemlji i izvan nje, identifikovati vlasnike, istražiti izvore njihovih prihoda te pronaći dokaze koji bi potvrdili tezu da su poslovni potezi direktora doveli do gubitaka preduzeća, uz istovremeno povećanje imovine članova njegove porodice.

U većini slučajeva novac je izvlačen tako što je veliko državno preduzeće angažovalo privatne firme za pružanje različitih usluga. Usluge su plaćane unaprijed, a da nikada nisu izvršene ili se dešavalo da državno preduzeće plaća za iste usluge i po nekoliko puta. Međutim, ovdje se završavao trag novca.

Jedan od poslovnih poteza firme ulivao je nadu u konačan rasplet novinarske istrage i dokazivanje teze. Prema podacima poreznika, firma je često pozajmljivala novac davaocima usluga. U jednom trenutku dio pozajmljenog novca je završio na računu direktorovog srodnika, da bi ga on potom uplatio jednoj građevinskoj firmi.

Novinari CIN-a su prethodno ostvarili uvid u dokumentaciju o izgradnji jedne od nekretnina koja se nalazila u posjedu ovog srodnika. Dokumentacija se nalazila u općinskoj službi za urbanizam i bila je javno dostupna. Prema podacima iz rješenja komisije za prijem objekta, ista građevinska firma bila je glavni izvođač radova i to po cijeni koja je odgovarala iznosu novca koji je uplaćen na njen račun.

Osim dokazivanja ovih veza, novinari CIN-a su ponovo bili u prilici analizirati odnos prihoda članova porodice direktora i njihovih izdataka u vezi sa kupovinom nekretnina, te su i ovaj put pokazali da su njihovi ukupni prihodi bili nedovoljni da pokriju ulaganja u imovinu.

Otvoreno novinarstvo

Prema definiciji koju je postavila grupa američkih novinara na čelu sa Markom Lee Hunterom, istraživačko novinarstvo obuhvata otkrivanje javnosti stvari koje je neko na poziciji moći skrio namjerno ili slučajno iza haotične mase činjenica i okolnosti koje zamračuju razumijevanje.⁹ Ovi novinarski autoriteti smatraju da istraživačko novinarstvo zahtijeva korištenje tajnih i otvorenih izvora i dokumenata.

9 <http://www.account.ba/novost/10070/citajte-prirucnik-za-istrazivacko-novinarstvo>, strana 10.

Praksa *Centra za istraživačko novinarstvo* pokazuje da je i komplikovane istraživačke priče moguće napisati na temelju javnih i otvorenih dokumenata, te da nije nužno uvijek koristiti tajne izvore niti se pozivati na anonimne sagovornike.

Izvođenje zaključaka nije proizvoljno, nego počiva na uporednim analizama hronološki poredanih podataka i događaja, često uz primjenu matematičkih operacija. CIN nikada ne ostavlja čitaocima da sami zaključuju da li je neki zvaničnik stekao nezakonitu imovinsku korist prostim uvidom u popis njegove imovine. Naime, vrijednost njihove imovine novinari CIN-a pokušavaju dovesti u vezu sa njihovim prijavljenim prihodima, te objasniti čitaocima da postojanje razlike između imovine i prihoda može ukazivati na njihovu korumpiranost. U postupku dokazivanja novinari CIN-a su spremni odustati od čitavog seta pouzdanih, ali nedovoljno jasnih podataka, iako bi uvrštavanjem ovih podataka u kalkulacije njihova novinarska teza o korupciji bila znatno uvjerljivija.

Podaci iznijeti u ovim pričama time dobijaju na značaju kao vjerodostojan materijal, upotrebljiv u daljim istraživanjima drugih medija, nevladinog sektora, ali i pravosudnih institucija i istražnih agencija.

Kao i tužioci, istraživački novinari na temelju postojećih tragova otkrivaju šta se dogodilo, često predviđajući i šta će se desiti u bližoj ili daljoj budućnosti. Ipak, oni nisu vidovnjaci. Njihove moći nisu nadnaravne, nego proizlaze iz činjenice da znaju koristiti posebna novinarska znanja i metode. Poput svih dobrih istraživača, oni znaju čitati tragove.

Izvori - knjige, dokumenti, internetske stranice:

1. Hunter, Mark Lee, Priručnik za istraživačko novinarstvo, Centar za razvoj medija i analize (u partnerstvu sa Infohouse), Sarajevo, 2015.
2. Miroslavljević, Mladen, Vilović, Gordana, Kunczik, Michael, Istraživačko novinarstvo, Fondacija Friedrich Ebert, Sarajevo, 2009.
3. Rezolucija 1003 Parlamenta Evrope o etičkim principima u novinarstvu, 1993.
4. <https://www.cin.ba>

KLJUČNA ZAPAŽANJA KONFERENCIJE

Visoko sudsko i tužilačko vijeće Bosne i Hercegovine (VSTV) u saradnji sa Agencijom za prevenciju korupcije i koordinaciju borbe protiv korupcije (APIK) je 13.12.2016. godine u Mostaru, održalo godišnju konferenciju pod nazivom „Jačanje integriteta pravosuđa i borba protiv korupcije“ (u daljem tekstu: Konferencija). Organizaciju Konferencije je podržao USAID-ov Projekat pravosuđa u BiH (www.usaidjp.ba). Konferencija predstavlja izraz odlučnosti VSTV-a da se putem razmjene informacija, otvorene i konstruktivne diskusije predstavnika pravosuđa, drugih grana vlasti, nevladinog sektora i medija iznađu konstruktivna rješenja za izazove sa kojima se pravosuđe suočava u prevenciji i borbi protiv korupcije. VSTV ovim pristupom demonstrira spremnost da vodi pravosudne reforme relevantne za proces EU integracija.

Na Konferenciji je učestvovalo preko 70 predstavnika iz različitih pravosudnih institucija - VSTV-a, Sekretarijata VSTV-a, Ureda disciplinskog tužioca, sudova, tužilaštava, profesionalnih udruženja, advokatskih komora, ministarstava pravde, nevladinog sektora, akademske zajednice i medija.

U uvodnom dijelu Konferencije, učesnicima su se obratili direktor USAID-a u BiH, g. Duffy, predsjednik VSTV-a, g. Tegeltija i direktor APIK-a, g. Šabotić. Sadržaj njihovih obraćanja u potpunosti smo objavili u ovoj publikaciji. Na prvoj radnoj sesiji konferencije, učesnici su aktivno učestvovali u diskusiji o izazovima i mogućim rješenjima za jačanje integriteta pravosudnih institucija koju su moderirali, u svojstvu panelista, sudija Goran Nezirović, sutkinja Vildana Helić i sudija Branko Perić. Na drugoj radnoj sesiji konferencije su, u svojstvu panelista, tužilac Mahmut Švraka, tužiteljica Dalida Burzić, tužiteljica Tamara Laptoš (ravnateljica USKOK-a Republike Hrvatske), te istraživački novinar Azhar Kalamujić, uz doprinose učesnika konferencije, govorili o kapacitetima pravosudnih institucija za borbu protiv korupcije, te mogućnostima saradnje između tužilaštava i istraživačkih novinara na otkrivanju krivičnih djela korupcije. Panelisti su se osvrnuli na ranija ostvarenja, sadašnje izazove i buduća djelovanja pravosuđa i njegovih partnera u prevenciji i borbi protiv korupcije.

Slijede sažeci diskusije i ključna zapažanja s Konferencije po radnim sesijama:

Integritet pravosuđa: ranija ostvarenja, sadašnji izazovi i buduće djelovanje

1. Deceniju poslije, pravosudna zajednica preispituje rezultate reforme pravosuđa. Ova samoprocjena, uz uvažavanje mišljenja stručne i opšte javnosti, je ključna za unapređenje nezavisnog, profesionalnog i odgovornog pravosuđa.
2. Otklanjanje rizika od nastanka korupcije i sukoba interesa u pravosuđu je jedan od ključnih preduslova za njegovu efikasnu borbu protiv korupcije.
3. Neophodno je stvoriti uslove za razvoj profesionalnog kritičkog dijaloga, kako bi se izbjegle situacije da sudije i tužiocima doživljavaju da su stigmatizirani od strane svojih kolega ukoliko primjete i ukažu na eventualne propuste ili devijacije u pravosuđu. U tom kontekstu, potrebno je pronaći način da profesionalna zajednica može iskazati mišljenje o radu VSTV-a, bez razmišljanja da li bi se to moglo negativno odraziti na pojedince, odnosno i na institucije iz koje dolaze. U suprotnom stvara se klima koja pogoduje samocenzuri. Politika nezamjeranja i neprimjerena kolegijalna solidarnost su u suprotnosti sa principom odgovornog pravosuđa.
4. Greške i propusti koji se naprave već u postupku imenovanja sudija i tužilaca, ili kasnije u postupku vrednovanja njihovog rada i napredovanju u karijeri se smatraju jednim od najvećih prijetnji integritetu pravosuđa. Tako na primjer, postupak imenovanja sudija ili tužilaca traje i preko godinu dana, što utiče na efikasnost rada sudova i tužilaštava, ali i na percepciju javnosti o integritetu pravosuđa. To se treba promijeniti. Način vrednovanja rada sudija i tužilaca se takođe mora i dalje unaprjeđivati tako da se zasniva na stvarnom stanju, koje nije moguće utvrditi putem norme, kako je trenutno definirana.
5. Sudija i tužilac moraju biti kompetentni. Za njihovu kompetentnost ključna je kontinuirana edukacija, čija svrha bi između ostalog trebala biti i podsjećanje o značaju sudačke i tužilačke službe, kao i njihove profesionalne etike.
6. Kredibilitet disciplinskih postupaka protiv sudija i tužilaca treba ojačati njihovom transparentnošću i adekvatnom disciplinskom kaznenom politikom.
7. Rukovodilac pravosudnih institucija treba imati ovlasti (ili treba bolje koristiti postojeće ovlasti) koje će spriječiti narušavanje integriteta pravosuđa. Mnoge sudije i tužiocima smatraju da do disciplinskog prekršaja kažnjenja u postupku (koji čine veliku većinu disciplinskih prekršaja) ne bi trebalo doći (ili ne u ovoj mjeri), uz mogućnosti koje nudi T(CMS), ukoliko bi rukovodilac pravosudne institucije pravovremeno poduzeo mjere koje su mu na raspolaganju.
8. Da bi VSTV efikasno radio svoj posao neophodna mu je podrška predsjednika sudova i glavnih tužilaca. Zbog toga VSTV treba redovno i konstruktivno komunicirati sa predsjednicima sudova i glavnim tužiocima.
9. Postoje sudovi u kojima je ista osoba predsjednik suda preko 20 godina, što je ocijenjeno kao rizik od nastanka neetičnog ili koruptivnog ponašanja. Treba razmotriti mogućnost uvođenja ograničenog broja mandata predsjednika suda ili glavnog tužioca u cijeloj BiH.

10. Odgovornost članova VSTV-a, kao i VSTV-a u cjelini, treba biti osigurana putem adekvatne samoregulacije, ali i uvođenjem mogućnosti preispitivanja njihovih odluka u redovnom sudskom postupku. Članovi VSTV-a trebaju preuzeti odgovornost za svoje odluke, te u svjetlu toga treba razmotriti ukidanje mogućnosti člana VSTV-a da se suzdrži od glasanja u postupku odlučivanja. U konačnici, treba razmotriti potrebu za preispitivanjem kriterija za imenovanje članova VSTV-a koji su se u praksi pokazali nedovoljno adekvatnim.
11. Uloga profesionalnih udruženja u jačanju integriteta pravosuđa se treba unaprijediti, između ostalog, promjenom politike VSTV-a prema njihovoj ulozi i statusu.
12. Prilike za zajedničku edukaciju ili drugo stručno usavršavanje, kao i konstruktivni dijalog između sudija i tužilaca moraju biti češće, kako bi se uklonile nedoumice i nesuglasice koje negativno utiču na efikasnost pravosuđa da se bori protiv korupcije.
13. Percepcija javnosti o radu pravosuđa se može popraviti samo kvalitetnim odlukama suda i tužilaštava. Važno je i graditi odnose s medijima, educirati ih o radu pravosuđa, kako bi izvještavanja o pravosuđu bila tačna i jasna.
14. Svakodnevno smo svjedoci pokušaja narušavanja legitimiteta pravosuđa, kao i političkog pritiska na njihov rad. Sudija i tužilac ne mogu obnašati svoju funkciju s punim integritetom ukoliko pravosuđe nije nezavisno. Zato kada govorimo o mjerama kojim ćemo unaprijediti integritet pravosuđa, moramo razmotriti i zakonski okvir i praktične mjere kojim ćemo ojačati nezavisnost pravosuđa. Uloga i status VSTV-a trebaju biti regulisani Ustavom Bosne i Hercegovine, VSTV i pojedinačni sudovi i tužilaštva moraju imati veću finansijsku nezavisnost od druga dva stuba vlasti, putem jačanja njihove pozicije u postupku izrade, odobrenja i provedbe njihovih budžeta.

Kapaciteti pravosuđa da se bori protiv korupcije: ranija ostvarenja, sadašnji izazovi i buduće djelovanje

1. Visoko sudsko i tužilačko vijeće BiH je postiglo određene rezultate u segmentu jačanja kapaciteta pravosuđa za borbu protiv korupcije. Nužno je dalje jačati mjere samoregulacije i interne kontrole, uz unapređenje procesa imenovanja i ocjenjivanja rada sudija i tužioca koji rade na predmetima korupcije.
2. Kvalitet pravnih propisa u oblasti borbe protiv korupcije u cjelini gledano je nizak, neharmoniziran, nepotpun i nedovoljno precizan, što dovodi do različite implementacije u praksi, kao i situacije da provedbeni propisi nisu usklađeni sa zakonskim okvirom, niti se implementacija propisa u praksi provodi efikasno. Nužna je revizija i usaglašavanje pravnih propisa.
3. Prošla su vremena čekanja da se podnese krivična prijava za krivično djelo, pa tek onda pokrenu aktivnosti istrage. Od tužioca se danas očekuje proaktivno, brzo i kontinuirano djelovanje u otkrivanju i procesuiranju korupcije jer je to jedini način za efikasno suzbijanje ove društvene pojave koja urušava stabilnost funkcionisanja svih segmenata društva.
4. Specijalizacija tužioca, sudija i policije predstavlja sistemski odgovor pravosuđa i policije, te osigurava veću efikasnost i efektivnost u procesuiranju krivičnih djela u vezi sa korupcijom. Treba

istrajati u pružanju specijalističke obuke u ovoj oblasti i omogućiti zajedničku i paralelnu edukaciju sudija i tužilaca.

5. Statistika pokazuje porast u broju procesuiranih predmeta, ali nedovoljno ukoliko se sagleda veličina problema korupcije u BiH. Visok procenat tzv. „negativnih tužilačkih odluka“, te nizak broj osuđujućih presuda, značajno utiče na nizak nivo povjerenja javnosti u pravosuđe. Potrebno je preispitati praksu, utvrditi uzroke problema, te što prije otkloniti negativne pojave i praksu.
6. Pravosuđe treba hitno preispitati i suočiti se sa dvije pojave u vezi sa korupcijom u sopstvenim redovima: 1) pojava zastare u predmetima u kojima je imovinska korist ili nastupjela šteta izražena u visokim iznosima, a vodili su ih isti tužioci/sudije i 2) sudije ili tužioci daju savjet o izboru branioca po službenoj dužnosti ili unaprijed znaju ko je ta osoba. Snažna akcija po ovom pitanju, uz transparentno informisanje javnosti, važan je korak ka vraćanju povjerenja građana/građanki u pravosuđe.
7. Rad na predmetima korupcije zahtjeva formiranje timova koji uključuju više od jednog tužioca. Glavni tužilac/tužiteljica trebaju snažnije podržati ovakav pristup kroz organizaciju rada. Otežavajuća okolnost je da postojeći principi normiranja rada tužilaca ne uzimaju u obzir ovu i ostale specifičnosti rada na predmetima korupcije. To se treba promijeniti.
8. Važan saveznik u otkrivanju krivičnih djela korupcije su građani. Potrebno je da tužilaštva „otvore vrata“ građanima i posvete vrijeme da saslušaju „životne priče i žalbe“, čak i ako svaka priča neće rezultirati pokretanjem krivičnog postupka. I pored rizika da će pojedini građani biti nezadovoljni, na ovaj način se direktno gradi povjerenje između građana i tužilaštava.
9. Uspješnost krivičnog gonjenja predmeta korupcije zavisi od dva ključna faktora: saradnje i povjerljivosti istrage. Kada je povjerljivost istrage u pitanju potrebno je poboljšati zakonska rješenja, jer postojeći zakonski okvir ne definiše tajnost istrage. Kada je u pitanju saradnja, važno je unaprijediti dijalog između sudija i tužilaca.
10. Predmeti korupcije moraju biti prioritet pred sudovima i rješavati se brzo, što trenutno nije slučaj.
11. Pravovremeno i tačno informiranje javnosti o radu na predmetima korupcije je ključno da bi se upravljalo očekivanjima javnosti od sistema krivičnog gonjenja. Saradnja pravosuđa sa medijima osim na edukaciji javnosti, može biti i na otkrivanju krivičnih djela korupcije, pogotovo u saradnji sa istraživačkim novinarima.
12. Pravosuđe u cjelini ne slijedi iste standarde i praksu u pružanju informacija medijima, što urušava integritet pravosuđa u cjelini. Ukoliko pravosuđe ne odgovara na pitanje novinara/medija, odgovor na to pitanje će novinar/mediji potražiti na drugoj strani, a pravosuđe će propustiti priliku da pružanjem odgovora spriječi ili bar minimizira objavljivanje netačnih informacija. Različit pristup i uskraćivanje informacija treba ukinuti, osim u opravdanim slučajevima.

SPIŠAK UČESNIKA

1	Adisa Zahiragić	Kantonalni sud u Sarajevu/Udruženje žena sudija u BiH
2	Admir Katica	Visoko sudsko i tužilačko vijeće Bosne i Hercegovine (VSTV BiH)
3	Admir Suljagić	Visoko sudsko i tužilačko vijeće Bosne i Hercegovine (VSTV BiH)
4	Adnan Tulić	Kantonalno tužilaštvo Unsko-sanskog kantona
5	Alen Halilović	USAID-ov Projekat pravosuđa u BiH
6	Alena Kurspahić	Visoko sudsko i tužilačko vijeće Bosne i Hercegovine (VSTV BiH)
7	Alma Džaferović	Visoko sudsko i tužilačko vijeće Bosne i Hercegovine (VSTV BiH)
8	Alma Ferhatbegović	USAID BiH
9	Alma Tirić	Tužilaštvo Federacije Bosne i Hercegovine
10	Amila Rahić	Visoko sudsko i tužilačko vijeće Bosne i Hercegovine (VSTV BiH)
11	Arben Murtezić	Centar za edukaciju sudija i tužilaca u Federaciji BiH (CEST FBiH)
12	Azhar Kalamujić	Centar za istraživačko novinarstvo (CIN)
13	Azra Kalabić	Visoko sudsko i tužilačko vijeće Bosne i Hercegovine (VSTV BiH)
14	Azra Krivić	Tužilaštvo Federacije Bosne i Hercegovine
15	Biljana Potparić Lipa	USAID-ov Projekat pravosuđa u BiH
16	Biljana Vokić	Visoko sudsko i tužilačko vijeće Bosne i Hercegovine (VSTV BiH)
17	Boris Sarić	USAID-ov Projekat pravosuđa u BiH
18	Branko Perić	Sud Bosne i Hercegovine
19	Dalida Burzić	Kantonalno tužilaštvo Kantona Sarajevo
20	Dragan Anđelić	Agencija za prevenciju korupcije i koordinaciju borbe protiv korupcije (APIK)
21	Dragan Slipac	Agencija za prevenciju korupcije i koordinaciju borbe protiv korupcije (APIK)

22	Dražena Peranić	USAID BiH
23	Dženana Alađuz	Udruženje INFOHOUSE
24	Edisa Šikalo	Visoko sudsko i tužilačko vijeće Bosne i Hercegovine (VSTV BiH)
25	Elmerina Ahmetaj Hrelja	USAID-ov Projekat pravosuđa u BiH
26	Esad Ibrahimović	Visoko sudsko i tužilačko vijeće Bosne i Hercegovine (VSTV BiH)
27	Francesco Caruso	Visoko sudsko i tužilačko vijeće Bosne i Hercegovine (VSTV BiH)
28	Goran Jović	Visoko sudsko i tužilačko vijeće Bosne i Hercegovine (VSTV BiH)
29	Goran Nezirović	Visoko sudsko i tužilačko vijeće Bosne i Hercegovine (VSTV BiH)
30	Goran Radević	Visoko sudsko i tužilačko vijeće Bosne i Hercegovine (VSTV BiH)
31	Gordana Tadić	Tužilaštvo Bosne i Hercegovine
32	Hajrija Hadžiomerović Muftić	Udruženje tužilaca Federacije Bosne i Hercegovine
33	Hasim Šabotić	Agencija za prevenciju korupcije i koordinaciju borbe protiv korupcije (APIK)
34	Ilijas Midžić	Visoko sudsko i tužilačko vijeće Bosne i Hercegovine (VSTV BiH)
35	Jadranka Ivanović	Visoko sudsko i tužilačko vijeće Bosne i Hercegovine (VSTV BiH)
36	Jadranka Lokmić-Misirača	Visoko sudsko i tužilačko vijeće Bosne i Hercegovine (VSTV BiH)
37	Jasna Kilalić	USAID BiH
38	Jelena Lakić	Pravosudna komisija Brčko distrikta
39	Jelena Vukadinović	Ministarstvo pravde Republike Srpske
40	Katica Jozak-Madžar	Kantonalni sud u Novom Travniku
41	Kenan Henda	USAID-ov Projekat pravosuđa u BiH
42	Ljiljana Filipović	Vrhovni sud Federacije Bosne i Hercegovine

43	Mahmut Švraka	Visoko sudsko i tužilačko vijeće Bosne i Hercegovine (VSTV BiH)
44	Maja Kapetanović	USAID-ov Projekat pravosuđa u BiH
45	Marija Aničić-Zgonjanin	Okružni sud Banja Luka
46	Marjana Popović	Visoko sudsko i tužilačko vijeće Bosne i Hercegovine (VSTV BiH)
47	Medždžida Kreso	Sud Bosne i Hercegovine
48	Merima Mujanović	Pravosudna komisija Brčko distrikta
49	Milan Tegeltija	Visoko sudsko i tužilačko vijeće Bosne i Hercegovine (VSTV BiH)
50	Milijana Buha	Visoko sudsko i tužilačko vijeće Bosne i Hercegovine (VSTV BiH)
51	Milorad Novković	Vrhovni sud Federacije Bosne i Hercegovine
52	Miroslav Marković	Tužilaštvo Bosne i Hercegovine
53	Muhamed Sušić	USAID-ov Projekat pravosuđa u BiH
54	Nataša Erbez	Visoko sudsko i tužilačko vijeće Bosne i Hercegovine (VSTV BiH)
55	Nebojša Matović	Udruženje stručnih saradnika i savjetnika u sudovima i tužilaštvima u BiH
56	Nina Karađinović	Lucid Linx
57	Peter Duffy	USAID BiH
58	Rizo Tvrtković	Odvjetnički ured Tvrtković
59	Ružica Jukić	Visoko sudsko i tužilačko vijeće Bosne i Hercegovine (VSTV BiH)
60	Sadeta Krilašević	Visoko sudsko i tužilačko vijeće Bosne i Hercegovine (VSTV BiH)
61	Sanela Paripović	USAID-ov Projekat pravosuđa u BiH
62	Slavo Lakić	Visoko sudsko i tužilačko vijeće Bosne i Hercegovine (VSTV BiH)
63	Slobodanka Gaćinović	Okružno javno tužilaštvo Trebinje

64	Tamara Laptoš	Ured za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminaliteta (USKOK)
65	Tamara Zmović	Helsinški odbor za ljudska prava u Republici Srpskoj
66	Tatjana Petrović Jovanović	Visoko sudsko i tužilačko vijeće Bosne i Hercegovine (VSTV BiH)
67	Tomislav Ljubić	Kantonalno tužilaštvo Tuzlanskog kantona
68	Vehid Šehić	Forum građana Tuzla
69	Vesna Ćavar	Kantonalno tužiteljstvo Zapadnohercegovačkog kantona
70	Vesna Kaknjo	Kantonalno tužilaštvo Zeničko-dobojskog kantona
71	Vildana Helić	Kantonalni sud u Tuzli
72	Violanda Šubarić	Visoko sudsko i tužilačko vijeće Bosne i Hercegovine (VSTV BiH)
73	Zdenko Kovač	Kantonalno tužilaštvo Hercegovačko-neretvanskog kantona
74	Zijad Kadrić	Visoko sudsko i tužilačko vijeće Bosne i Hercegovine (VSTV BiH)
75	Želimir Lepir	Okružno javno tužilaštvo Banja Luka
76	Željka Radović	Visoko sudsko i tužilačko vijeće Bosne i Hercegovine (VSTV BiH)
77	Drino Galičić	EUD/EUSR
78	Zoran Šuvak	Visoko sudsko i tužilačko vijeće Bosne i Hercegovine (VSTV BiH)
79	Hajro Pošković	Visoko sudsko i tužilačko vijeće Bosne i Hercegovine (VSTV BiH)
80	Sabina Beganović	Udruženje tužilaca FBiH
81	Denis Pajić	Pravni fakultet Mostar
82	Lejla Bičakčić	Centar za istraživačko novinarstvo (CIN)

